

KAITSE KODU!

Kadrina malevkonna I aastapäev. 13. VI. 26. Neeruti mägedes. Malevkonna vannutamine.

Rootsi kõrgesurvemootor „ELLVE”

— o o o —
Kõige odavam tööjõud.

1. ELLVE mootorid töötavad Diesel printsiibi järele ning tarvitavad selle läbi õige vähe õli.

2. ELLVE mootorid on soojendamisepeata ja neid ei tarvitse enne käimapanemist petrooleumiga kütta.

3. ELLVE mootoreid võib igal ajal silmapilkselt käima panna, sest Ellve süütub kõrgesurve all iseenesest.

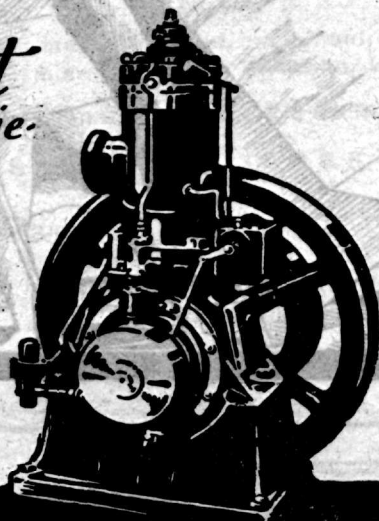
4. ELLVE mootorit ei pritsita vett tsilindrisse, mille läbi mootoril on suurem vastupidavus.

5. ELLVE mootorid on püstiseisva ehitusega, järelikult ühetasane tsilindri kulumine.

6. ELLVE mootorid võtavad vähe ruumi enda alla ja neid võib igasse kohta üles seada: tööstuses, paatidel ja laevadel.

7. ELLVE mootorid on ehitatud S.K.F. kuulilaagrite peale, mille pärast kergekäik ning vähene

*Främst
bland råolje-
motorer.*

„ELLVE”

*Förenar tändkulemotorernas
& Dieselmotorernas fördelar
~ saknar deras nackdelar. Startar
ögonblickligt. Saknar vatteninsprut-
ning. Låg bränsleförbrukning*

A-B SVENSKA MASKINVERKEN STOCKHOLM

määrdeõli tarvitamine, samuti pole karta, et laagrid sisse söövad.

8. ELLVE mootorites põletatakse kütteaine täiesti ära, mille tagajärjel tülitav suits puudub.

9. ELLVE mootorit ei pruugi puhastamiseks tihti lahti võtta, vaid kõigest 2—3 korda aastas.

10. ELLVE mootorid on kõige kasulikumad jõumasinaid Eestis, kus oma kütteaine (põlevkivi-õli) odavasti kättesaadav.

11. ELLVE mootorid on patenteeritud ja said rahvusvahelisel näitusel Göteborgis, Rootsis, 1923. aastal esimese auhinna.

12. ELLVE mootorid töötavad naftaga, petrooleumiga ja Eesti põlevkiviõliga.

13. ELLVE mootori hobusejõud läheb maksma täie koormatuse juures kõigest 3 Eesti mrk. tunnis.

Ainuesitaja Eestis:

LINKE & MARTINSON

Kinga tän. 10 TALLINN Telefon 19-85.

A. E. G.

EESTI-ELEKTRISELTS P. V.

Tallinn, Raekoja pl. 4; kõnetraat 27-51 ja 15-90.
Tartu, Küüni 3; kõnetraat 4-91. Telegrammi aadress: „Algem“.

A. E. G. — Berliini masina-, turbiini-, transformatori-, aparadi- (voolumõõtjad, materjalid j. n. e.), kaabli-, juhede-, elektri- ja auruvedurite-, raudtee-signalisatsiooniaparatuuride, portselaani-, kokkukeetmise-aparaatide, isolatsioonimaterjalide ja masinaosade tehaste (kuni 80.000 ametnikku ja töölist) saadus.

Kõik elektrotehnika alal — tööstuse, majanduse ja põllumajand. otstarbeks, lampe „Osram“, tolmuimejaid „Vampyr“.

Ladu Tallinnas ja Tartus.

Hinnakirjad ja eelarved maksuta.

Kaupmeeste poolt avatud uus

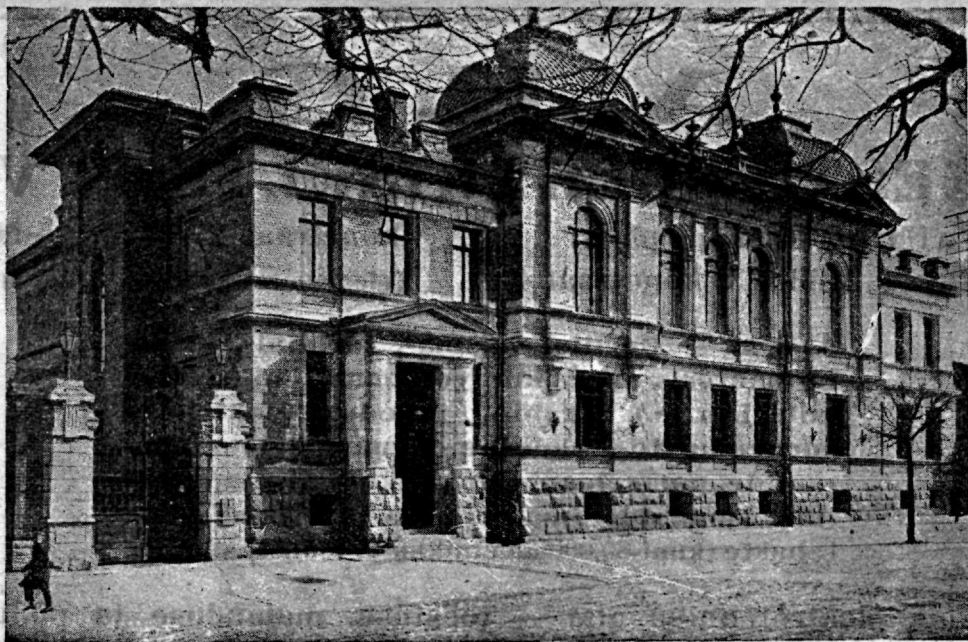
Kaubanduse Ühispank

Tallinnas, Viru tän. nr. 18, kõnetr. 801.

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

Pank maksab hoiusummade pealt:

Jooksvate arvete ja hoiuraamatute pealt
pealt 8 ja 8¹/₂% a., aastaliste hoiusum-
made pealt Eesti kroonides 10%, Eesti
markades 12% a.

TALLINN. **EESTI PANK** TALLINN.
 OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
 TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

Makaronid ja nuudlid „Irene“

tehasest on valmistatud kõrgeväärtuslikkudest jahusortidest ja on oma maitse, toitvuse ja headuse poolest väljaspool võistlust. Iseäralist tähelepanu juhime meie kaubamärgi peale

„Irene“

Makaroni- ja nuudlitehas «IRENE»

Tallinnas, Paldiski maantee nr. 46. Kõnetr. 23-53.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

II AASTAKÄIK

Nr. 17

31. AUGUSTIL 1926

Väljaandja: *Kaitseliidu staap.* Vastutav toimetaja: *V. Neggo.* Tegev toimetaja: *J. Jaik.*

Tellimishind: *aastas 600 mrk., poolaastas 300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus 50 mrk.* Kuulutuste hinnad. $\frac{1}{4}$ lehek. 4000 mrk., $\frac{1}{2}$ lehek. 2000 mrk., $\frac{1}{4}$ lehek. 1000 mrk. ja $\frac{1}{8}$ lehek. 500 mrk. *Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.*

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teispäeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Rahva eneseuhkusest.

Kas on ta tarviline ja millel ta põhjeneb?

Kangelaskujud on üldiselt ajaloo kalimaks varaks. Nad on tema ülistusobjektideks. Neid saadab rahvusvaheline austuse- ja kaastunne. Neist õpitakse koolides, neid seatakse eeskujuks. Nad on nagu tähisteks, mis näitavad, milleni üldse võivad küünida üksiku inimese sisemised võimed.

Kui aga lähemalt peatuda ja juurelda selle juures, milline külg üksiku isiku kangelaslikkusest on iseäranis kaasakiskuv hulkadele, siis selgub, et selleks on peasjalikult kangelase valmisolek eneseohverdusele enesest lugupidamise ja eneseuhkuse nimel: Kadugu kõik, aga minu eneseväärtus ei luba mind painduda! „Siin ma seisan, aga teisiti ma ei või!“

Ka meigi rahva lugupidamine tunneb kõige laialdasemalt just seda külge meie kangelaskujudest. Eriti rikas on neist meie kaugem vabadusvõitlus. Teame sealt kangelasi-rahvavanemaid, kes pidasid surmavõitlust kõige lootusetumaiski olukordades ja tihti ainuüksi sellepärast, et nende enesest lugupidamine, nende eneseuhkuse tunne ei lubanud seda, et vaenlane neid oleks tabanud elusalt ja pannud neid ahelaisse elavina. Ning kui võitlusvõimetus seisukorras olevailt vanemalt eluhinna ähvardusel nõuti oma rahva äraandmist, siis mindi ennemini rahulikult surma, täitmata seda nõuet: nende enese-

uhkus ei lubanud hinge mahutada tunnet, et nad oma valijate ja läkitajate kõrget, usaldust, oma rahva kõrget usaldust, võiksid pruukida kurjasti!

Need on kaunimad mälestused meie muistsete vanemate kangelasmeelest. Nad on meile pühad ja kallid!

Kuid hilisem aeg? Kas see meile midagi sellesarnast ei paku? See oleks ju kurb, kui meie nüüd ei leiaks enam mingisuguseid tunnistusi seesugusest kangelaslikust eneseuhkusest. Õnneks ei ole lugu nii, vaid meie leiame vastavaid mälestusi hilisemastki ajast.

Võtame kas või selle lihtsa Eesti talumehe, kelle kuju meie auväärt kirjanik Aino Kallas on Bernhard Riivese nime all jäädvustanud rahva mälestusse. Mehele anti — 1905. aasta punase palaviku päevadel — karistussalga juhi poolt valida, kumba võtab tema vastu, kas peksmise või surma. Mees valis aga kõhklematult surma. Ta tegi seda niisugusel toonil ja niisuguse näoilmega, et küsijal pidi piinlik hakkama selle üle, kuidas ta üldse julges asetada seesuguse küsimuse sellele mehele! Kuidas võis ta üldse selle mehe eneseuhkust nii alahinnata, tema enesetunnet niisuguse valiku pakkumisega haavata!

Meie võime tulla veel hilisemasse aega, millest vabadussõda pakub hulganähtiselt seesuguseid eneseuhkeid tüüpe, ohvitseri ja

sõdureid. Suur hulk neist on meil üldiselt teada, kuid kindlasti veel suurema hulga samasugune kangelasmeel on pidanud meie eest kahjuks teadmatuks jääma, sest et vaenlase surmakuul neid tabas salaja, ehk nad pidid langema mõne juhusliku õnnetuse ootamata ohvritena. Kuid vabadussõja tagajärg — võitlev Eesti — on tunnistuseks, et nüüsgust allaandmatut eneseuhkust pidi leiduma palju suuremail hulkadel kui meil üksik-isikuid teada.

Meil ei tarvitse aga minnagi sõjaväljale kangelaskujusid otsima, vaid meie võime neid leida ka teistsugustest olukordadest. Võtame kas või selle mehe kuju, kellele hiljuti Pilstvere surnuaiale püstitati viimane rahva tänutunde avaldus: Jüri Vilms. Missugune varjamata eneseuhkus saadab seda meest igal sammul — lapsukesena mängumurul alates ja kannatajasurma sureva Eesti vabariigi ministrina ning saadikuna lõpetades. See eneseuhkus on haavatud voolavate pisarateni, kui see mees ilma surmaga kättemaksamise võimaluseta peab ära kannatama selle, et tema külge Tallinna Toompeal julgesid käe pista selle hulga toored jõud, kelles Jüri Vilms nägi Eesti rahva õiguste mahatallajaid. Selle eneseuhkuse taltsutamatus kõlab ka ühe Jüri Vilmsi kirjutuse järgmistes sõnades:

„26. mail otsustas nõukogu Eestimaa komissari ametist lahti lasta, maaomavalitsuse valimised tühjaks tunnistada ja Eesti valitsemise oma kätte võtta.

See otsus on nii pöörane, nii hullumeelne, et sõnu ei leia tema hukkamõistmiseks.

Pole enam ajutist valitsust, pole Eesti rahva tahtmist, muudkui kästakse: Meie laseme lahti, meie tunnistame valimised tühjaks, meie hakkame Eestit valitsema.

Kes teie olete? Oma rõhuvas enamusel võõrsilt tulnud inimesed, kes peale Tallinnat Eesti rahvast ja maad üleüldse näinudki pole.“

Ja kui Vene kohtunikud varsti revolutsiooni järele nõuavad eneste ametisjätmist Baltimaale ning Vene keele maksmajätmist kohtutesse, siis kirjutab Jüri Vilms sama uhkelt:

„Häbemata avalikult kõnelevad need Vene tsaariaegsed kohtunikud. Neil on leiba vaja ja Eesti rahvas olgu nende lipsilehm.“

Kuid kõige traagilisem eneseuhkuse pakitsus lehvib siiski Jüri Vilms'i viimastest elupäevadest, kus Saksa raudrull vee-

reb Eesti rahva koitval vabadusel. Jüri Vilms ei suuda seda kannatada. Ta rind lämbub teadmise all, et rahvas on seotud kätest ja jalust. Ja kõige väljakannatatum on mõelda, et selles vastikus ümbuses need vihatud võimuvallitsejad võiksid vangistada ja trellide taha heita ka teda ennast, Jüri Vilmsi, meest, kes otse põles oma rahva vabaduseõiguse kaitsmise ihast! Ei, ära siit, igal tingimusel kaduda nende hoolimatute võimukandjate silmist, et nende vastu võidelda seal, kus see võimalik, kuigi väljaspool oma armastatud kodumaad.

Saatus tahtis, et seekord pidi minema teisiti. Ta määras, et see uhke mees ometi pidi langema nende võimusesse, kelle eest ta tahtis end hoida; keset Soome lahe külma jää- ja lumevälja.

Nähtavasti nõuti Vilmsilt ja ta kaastelt nüüd, kus nad abituina ja võitlusvõimetuina seisid vaenlaste võimuses, et nemad oma elu lunastavad äraandmisega, jutustamisega, kuidas neil survepäevadelgi salaja Eesti iseseisvust loodi. Ei oleks ju ta kaaslane Jürgens surmasilmapiilgu eel muidu lähedalviibijatele võõrastele hüüdnud: „Teatage, sureme Eesti iseseisvuse eest, pole kedagi välja annud.“

Vilmsi ja ta kaastlaste kangelaselik eneseuhkus oli see, mis neid keelas isegi kõnelemast oma timukatega, liiati veel oma usaldajat, oma rahvast, neile ära andmast.

Nad läksid kõik surma põgliku, eneseuhke vaikimisega.

Jüri Vilms oli osanud endale eneseväärilised kaaslased valida...

Meie oleme eelpool jutustanud rahva üksikliikmete eneseuhkusest. Kuid terve rahva eneseuhkus? Kas on võimalik ka see? Kas leiame sellestki näiteid?

Kahtlemata.

Tõsi küll, see ei avaldu peaaegu kunagi nii puhtana, ühtlasena ja kindlana, kui üksikute oma. Siin on võimalikud sagedased tõusud ja mõõnad. Siin on võimalikud erandid rahva enese ridades, kord suuremal, kord vähemal määral. Rahva eneseuhkuse all tuleb sellepärast mõista harilikult tema teadlikuma osa, tema suurema ehk vähema enamuse vastavaid meeoleukajastusi. Teadlikke ja ka alateadlikke. Kuid ta on olemas, ja seda suuremal määral, mida rohkemal arvul leidub rahva ridades eneseuhkeid üksikuid.

Mis oli see siis muud kui Eesti rahva eneseuhkus, kui ta nagu alateadlikult

põglikuna hoidus igasugusest sõbralikumast kokkupuutumisest nende võõrastega, kes 1918. a. varakevadest hilissügiseni meie maa valitsejatena esinesid.

Mille muuga on siis seletatavad nähtused, kus erakorralise kiirusega rahvale üldomaseks saavad just need pilkejutud, millede enesest alaväärtuslikumaina näidatakse ühe või teise võõra rahvuse liikmeid, nende tegevust ja mõtteid.

Mis muud on seegi, kui meie näeme peaaegu iga oma rahva liikme rinda uhkusega paisuvat ja tema hääles eneseteadlikku võidukõla kostvat silmapilkudel, mil loetakse või kuulatakse, kuidas Eesti rahvas või tema üksikud liikmed on korda saanud millegi suuremaga kui teised.

Rahvahulgad, kes täitsid Tallinna laulupiduvälja 1923. aastal teadmiseiga, et niisugust lauljate hulka ka ükski suurem rahvas veel pole suutnud korruga laululavale saata, täitusid igatahes uhkusega selle üle, millega meie rahvas kõik korda võib saada!

Ja kui meie Klumberg ning Lossmann rahvusvahelistel võistlustel võitjatena esinesid, siis lugesid neid võiduteateid uhkusega kahtlemata ka need kodanikud, kes harilikult esinevad rekord-spordi vastastena; samuti teateid, kui meie jalgpallimehed võitusid on saavutanud mõnede tugevamate väljamaa jalgpallimeeste vastu, ehk kui meie koondusmeeskond maavõistlustel mõnd välismaa koondusmeeskonda on löönud.

Samuti teistel aladel.

Iga Eesti kodanik tundis kahtlemata salajast uhkusetunnet sel puhul, kui just Eesti poliitikamees J. Laidoner välja valiti Inglise-Türgi vaheliste huvide kokkupõrgete selgitajaks Türgi-Iraki piiril.

Kuid suurimaks rahvusliseks eneseuhkuseks Eesti rahvale kõige viimasest ajast on teadmine, et ta sõjalises võitluses oma iseseisvust luues on võidu saavutanud nende üle, kes temast palju suuremad ja vägevamad, ning seda võitu saavutades aidata võinud isegi oma lõunapoolset naabrit. Ja kõige sügavam haavatud-oleku tunne kihvatab iga eestlase rinnus, kui seda tema eneseuhkust puudutatakse mõnesuguse ülekohtuse halvaks panuga või ebaõiglase arvustusega.

Rahva eneseuhkus ühendab rahvast rahvusena. See ühendamine on tugevam kui ühegi teoreetilise õpetuse või kõige kaunima-sõnalise isamaalise kõne tagajärjel saavutatud meeolu, sest et ta põhjendab t õ s i a s j a d e l j a t e g u d e l. Rah-

vas hindab tegusid alati rohkem kui sõnu ja peab neid oma üldsaavutusteks ka siis, kui nad on ainult tema üksikute liigete poolt täide viidud.

Rahvas on uhke oma tublimate kodanikkude üle nõndasamuti, nagu ema oma lapse üle, kes kordasaadetud tegudega on tõusnud hulkadest kõrgemale. Ema valdab eneseuhkus, et ta on ilmale toonud nii väärtusliku inimese, rahvast valdab enesestlugupidamine, et ta oma keskelt on suutnud anda nii silmapaistva kodaniku.

Ühed saavutused kihutavad teiste veel paremate kättepuudmisele ja sellest tulebki, et rahvad, kelles on eneseuhkust, esinevad ühtlasi ka kõige edasipüüdlikumaina, kõige tegujanulisemaina ja ka — teguvõimsamaina.

Nii on siis eneseuhkus vastuvaidlematult iga rahva väärtuslikuks omaduseks ja meil on sellepärast küllalt põhjust soovida, et see omadus ilmutaks ennast rahva igasugustel elualadel.

Praegu elus ringi vaadates leiame, et see eneseuhkus võrdlemisi nõrgana esineb veel majanduslikul alal.

Kui sagedasti kuuleme siin lugupidamatuse-avaldusi eneste vastu iseeneste keskelt. Seletatakse ja kõneldakse:

— Oleme liig väikesed, meie maa on kitsas ja kehv, ei ole tegevusvõimalusi millekski suuremaks!

Nagu võiks suuri tegusid korda saata ainult avaruses!

Eks ole inimeste kehad ja peajudki kõigil enam-vähem ühesuurused, kuid ometi hindame nende isiku suurust väga vahettegevvalt. Miks ei võiks siis väikeste rahvaste eluavaldused väikesel maal lasta suurena paista rahva isikut igasugusel alal, ka majanduslikul!

Pealegi veel, kui meil on näiteid, et see tõesti on võimalik.

Võtame kas või oma põhjapoolse vennasrahva, kelle võimed meile ja kõigile teistele paistavad suurtena just selle tagajärjel, et nad oma kehval ja kaljusel pinnal on loonud eeskujuliku põllumajanduse, kümme korda eeskujulikuma kui Vene rahvas on suutnud luua oma parimal põllupinnal.

Ja Daani rahvas. Kas ei ole tema tegevuspiirkond sama kitsas kui meil? Kuid ometi tunnustab terve maailm, et see rahvas on suurt korda saatnud selles väikeses tegevuspiirkonnas ja temale looduse poolt jagatud üsna keskpärastes oludes. Daani põllumajandus, Daani põllumehe ühistegevus on suurusteks, mida tundma õppima ilmuvad igal aastal kümned tuhanded vä-

lismaalased igast ilmakaarest. Ning Daani põllumees on uhke, et tal on näidata nii palju.

Seega siis: ärgem kaebagem, et meil pole võimalusi eneseuhkuseks majanduslikul alal.

Tarvis läheb vaid tegusid, majanduslikke tegusid, mis selle eneseuhkuse liikvele paneksid. Ja kui see kord sünnib, siis suurendab see meie jõudu juba iseenesest. Siis ei alahinda meie oma majandusliku tegevuse saadusi, ei lähe otsima võõraste juurest, mida meie rahvas võib luua oma tööga oma kodus jne.

Meie võime aga veel kaugemale minna ja tõendada, et need majanduslikud teodki, mis võiksid olla meie majandusliku eneseuhkuse allikaks, ei puudu meil enam. Meil on vaid tarvis osata neid näha.

Ometi ei oska meie seda, nagu seni on selgunud.

Meie oleme seni ainult Daanis ja Soomes harjunud otsimas käima eeskujulikke põllumajapidamisi, kust võiksime midagi õppida. Ja nagu suure üllatusena pidid nende õppereiside juhid, missuguseid viimasel suvel ka siin-seal kodumal on ette võetud, tunnistama: Imelik, miks kipume välismaale, kui meil endil juba küllalt on samasugust vaatamisvääriust.

Meil pannakse igal aastal toime suuremaid ja vähemaid põllumajanduslikke ja teisi näitusi. Need kujunevad harilikult suurteks rahvapideudeks, kus käiakse, kuulatakse muusikat, lastakse vahete-vahel ka silmad siit, sealt

pealiskaudselt üle libiseda, ja — lahku-takse. Ei osata aga enamasti sugugi näha seal seda, milleks need näitused just toime on pandud: kõige suuremate tegude ja saavutuste näitamiseks, mida juba on suutnud pakkuda meie kitsa kodumaa majanduslik elu tema üksikute ja energilisemate tegelaste hoolet, ja mis meid võiks täita majandusliku eneseuhkusega, meid kõiki sundida tunnus-tama: näete, meilgi saadakse sellega toime, meilegi võime suurt korda saata oma kehvades ja kitsastes oludes ja võimalustes.

Ei osata veel õieti mõista Eesti näda-late, näituste ja teiste seesuguste juhuste õiget sisu ega tuuma, vaid lastakse pilk enamasti üle libiseda ainult koorest.

Oleks tarvis, et see muutuks, et meie ise muutuksime — nägijaiks. Ja et meie lähöksime uhkeks, kui midagi näeme, omandaksime rohkem eneseuhkust senise enesehalvakspanu asemel ka majanduslikul alal.

See muudab heledamaks üldpildi meie kodust, teeb ta meile kallimaks, kinnitab meie elutungi ja edasipüüdmist, kihutab tema kaitsmisele kõigi hädaohtude vastu.

Just rahva eneseuhkus, mis põhjeneb tegudel ja saavutustel, loob kõige kindla-ma kodu-kaitse meeoleu tema kõige laia-lisemates hulkades.

Vaadakem ja tundkem siis neid tegu-sid ja saavutusi, mille üle meil põhjust on uhke olla.

A. Tammann.

Mõnd Viru maleva elust.

(1-se aastapäeva ja lipu õnnistamise puhul.)

Põhjused ja alused, mis on sundinud tõusma ellu Viru malevat kui kaitseliidu üksust — õigem uuesti sündima — on samad, mis on maksvad kogu meie kaitseliidu organisatsiooni ellutõusmise kohta. Neist põhimõtetest on olnud palju juttu kaitseliidu suurpäevade puhul, nagu kaitseliidu päeval, 20. juunil, malevate aastapäevadel jne., ka on neid käsitatud ajalehtede ja „Kaitse Kodu!“ veergudel. Kodanik, keda on huvitanud kaitseliidu liikumine, on kindlasti jälginud selle arenemist ja teab, et kaitseliidu uuestisündimise peapõhjuseks on 1. detsembri sündmused.

Vabariigi loomise algpäevil tehti katset luua meil korralikku kaitseliitu, mis oleks teatavaks tagatiseks riigi julgeole-

kule. Erakondlik meeoleu oli aga siis alles liig terav. Kardeti, kaitseliit saavat mingisuguseks parempoolseks tööriistaks. Pahempoolsed erakonnad suutsid siis mõjuda, et kaitseliidu organiseerimine rauges, või mõne üksiku allüksuse näol (kütirühmad) hingitses. Edasi läksid ajad, edasi kestis erakondlik tüli riigis. Seda ei jätnud kasutamata riigivastane element ja tagajärjeks oli 1. detsembri väljaastumine.

Siit peale näeme pööret; meeled kaine-nevad, riigi ja rahva julgeoleku küsimus astub esiplaanile. Nüüd saab ka kaitseliit olemasolu-õiguse. Organisatsioon tunnustatakse seaduslikus korras („R. T.“ 1925. a.), algab organiseerimisetöö üle maa. On lõõnud läbi üldine arusaamine, et

Viru maleva pealik major G. Vaher.

Kol.-lt. O. Luiga,
Viru maleva pealiku abi.

Viru maleva sekretär
A. Tiimus.

Viru maleva staabi kirjutaja
prl. Uhlberg.

Viru maleva instruktor
lipnik Karukäpp.

omakaitse on suur jõud, on avalik tunnistus, et rahvas ise eitab võõraste vägivaldset sissetungimist.

Ei ole mõtet lugeda üles üksikuid tegelasi, kes maleva algpäevil tegevuses ja tegetsemas käesoleva ajani. Tahan vaid kriipsutada alla, et paljud tublid Virumaa pojad, hinnates 1. detsembri vägivaldakatset, siin-seal astusid kokku nõupidamistele, pakkudes oma abi julgeoleku kindlustamiseks. Leidus juhtivaid jõudegi, kes võtsid enda peale üksuste moodustamise ja nii loomulikult teel pandi alus maleva olemasolule.

Algpäevil loodud üksustel oli ülesandeks, tarbekorral anda abi politseile, võtta valve alla raudteesillad jne. Juba vabariigi aastapäeval, 24. veebr. 1925. a., esinesid maleva osad siin-seal korralikkude üksus-

tena paraadidel, mis oli tunnistuseks, et organiseerimisetöö edeneb.

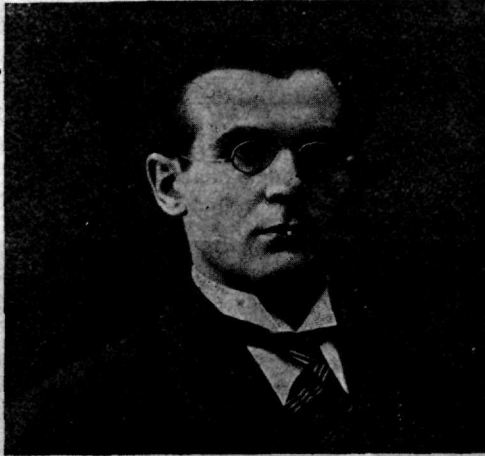
Edaspidisel tegevusel on maleva kujunenud seileks, missugusena tegetseb tänapäeval, s. o. saanud oma jaotuse malev-kondadeks, kompaniideks, rühmadeks ja jagudeks. Igal allüksusel on ette nähtud oma tegevuspiirkond, on leitud vastavad juhid — pealikud.

Jalgväeüksuste kõrval on tegevuses ratsarühmad ja paar suurtükirühma on loomisel.

On kutsutud ellu pea kõigis malevkonnis naisjaoskonnad, kes oma poolt moodustanud sanitaar-, majandus-, peo- jne. toimkonnad. — Nii võiks öelda, et organiseerimisetöös on üle saadud suurematest raskustest. Tulevane tegevus pöörab tähelepanu peajasjalikult järjekindla tege-

vuse süvendamisele ja väärtuse tõstmisele.

Arvuline maleva koosseis on küllalt tugev selleks, et täita ülesandeid, mis võiksid tulla lahendamisele. Kuna organiseerimise algpäevil oli võimalus maleva ridadesse pääseda vähema valiku tõttu, sünnib nüüd uute liigete vastuvõtmine soovivalduste sisseandmise teel, kus nõutakse vastutavaid isikuid ja nõutakse sisseastuvalt kaitseliitlaselt, et ta oleks korralik inimene, isamaalane ja riigiustav.

Viru maleva juhatuse liige **Karl Pajos**, res.-kapten.

Ehk küll ei ole suur malevast väljaheidete arv, kuid seda nähtust ei saa salata. Väljaheitmise juures on vastavad juhatused igakülgsest kaalunud kaitseliitlase süütegusid ja alles siis teinud otsuse. Väljaheitmise põhjusteks on olnud kas korravastane ülevalpidamine, üldine seadusevastane tegevus või kaitseliitlase kohuste mittetäitmine.

Väljaõppe alal on jõutud omandada üldiselt kõige elementaarsemad teadmised. Kõik üksused ei ole väljaõppe poolest veel ühisel tasapinnal. On komp. ja rühmi, kes võivad täita eeskujulikult kõik ülesanded, mis õppekava järele määratud täitmiseks. Mõnel pool on aga väljaõppe alal tegutsenud nõrgalt, kuid on märgata järelepüüdmist teistele. Sõjaväelise väljaõppe alal esialgu on suuresti kaasabi annud 5. jalgväerügement, andes selleks instruktoritena oma koosseisust hra. ohvitseri ja allohvitseri, mida siinkohal tänuga alla kriipsutan. Maleva koosseisus oleva inst-

ruktori abil on püütud valmistada ette vähemate allüksuste pealikuid, et nad iseisvalt suudaksid tegutseda oma alal. Õppustest osavõtt on olnud kergem linnades, alevites ja tööstuskohtades, kuna valdades mõnel pool majandusmured on takistanud korrapärast õppustest osavõttu.

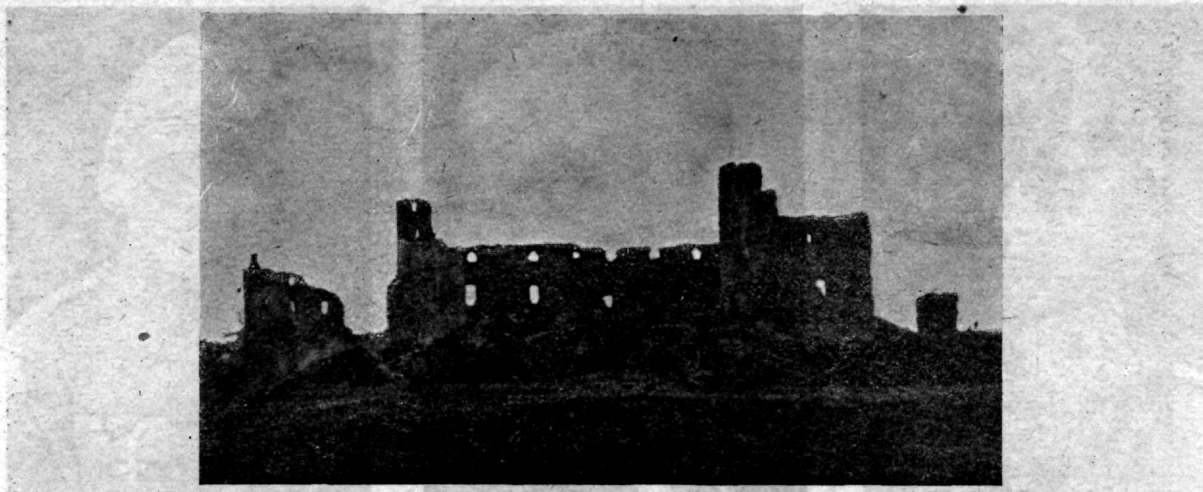
Sõjaväelise väljaõppe kõrval omab väga tähtsa koha kaitseliidu seltskondlik töö. Siin on ülesandeks isamaalise ja rahvastunde arendamine ja püüd rahvahulka kasvatada tungi korra, kohusetunde, ilutunde jne. poole. Sel alal on malevas saavutatud häid tagajärgi. Kuni aruandeaasta lõpuni, s. o. 1. jaanuarini 1926. a., oli peetud kaitseliidu pidusid 15, pidusid kõnedega 22, kõnekoosolekuid 19, peale selle rivilisi ülevaatusi, kogumisi õppustele ja laskeharjutustele. Käesoleva aasta kestel on pidude arv suurenenud. Suurem osa neist pidudest on kujunenud otse rahvapidudeks täis vaimustust ja elu, ilusad korrald. Pidude korraldamise, samuti korrapidamise pidudel on malevlased võtnud oma tõsiseks ülesandeks, hoolitsedes pidukava tubliduse eest ja valvates, et piduliste meeolu ei saaks rikkuda üksikud väärnähtused, mis meie külaelus seni veel püsinud.

Kaitseliidu pidudel, peaaegaliselt aastapäevapidudel, külastavad naabruses asuvad malevlased teineteist, mille tõttu ka pidudeks püütakse korralikult valmistada ette. Neil pidudel on seltskonnal võimalus tihti näha meie paremaid kaugemalttulinud seltskonnategelasi ja riigimehi, mis pärast ka sellepöolest pidud pakuvad huvi. Seni on seltskonnal olnud suur huvi kaitseliidu pidude vastu. Malevlaste eneste käes on hoida alal see huvi ja lugupidamine, mis saadakse kätte hea pidukava kokkuseadmisega ja hea korrapidamisega peol.

Mis meil veel algastmel, see on sport. Virumaal on häid väljavaateid spordi alal, kuid malevas ei ole jõutud seni sel alal läbi lüüa, mille tõttu siin ka suurem töö ees seisab. Ehk järgneval aastapäeval võib Viru malev ka julgemalt rääkida spordist malevlaste keskel.

Võibides oma maleva aastapäeval viige, malevlased, kaasa kõige paremaid mälestusi, looge sõprussidemeid maleva üksuste vahel, liituge veel tihedamalt seltskonnaga ja, astudes uude tegevuseaastasse, jääge truuks kõrgetele eesmärkidele, mis olete võtnud omaks kaitseliitu astudes!

G V

Rakvere ordulossi varemed.

Virupojad.

Arnold Liiv.

Kokku puutudes oma sugurahva soomlastega teinepool Soome lahte, kuuleme kuidas nad meid, eestlasi, ilma erandita kutsuvad Virupoegadeks. Alles viimasel ajal on ka eestlase nimetus „Eestin poika“ Soome rannikul levimist leidnud. Nähtavasti on vanemal ajal, eriti iseseisvuse päevil enne sakslaste tulekut ja selle aja ümber Viru ja Soome ranna vahel elav liikumine olnud ja soomlased on kõige rohkem kokku puutunud Virupoegadega. Lähikäimine „virulaste“ ja soomlaste vahel pole kunagi täielikult kustunud ka kõige tumedamail Eesti orjaikke päevil... Virupojad on moodustanud ärksama ja aktiivsema osa Eesti rahvast juba vabaduspäevil enne sakslaste tulekut meie maale. Eesti kultuurielu kõrgusest endisil iseseisvuse päevil on veel vähe teaduslikku materjali kogutud, sest selleks puudub meil võimalus.

Soome teadusmehe Tallgreni ja meie noore õpetlase mag. Moora uurimused Eesti kultuuri kohta endise iseseisvuse päevil näitavad, et eestlaste kultuur tema iseseisvuse kustumise eel teiste Läänemere rahvaste kultuurist kõrgemal on seisnud. Nii on soomlased, eriti Virupoegade kaudu ka eestlastelt palju laene teinud küll iluasjade, sõjakunsti ja koonduste alal. Viimase aja uurimused näitavad, et oleme olnud kord kultuuris põhjamaade rahvaste peres eesrinnas Skandinaavia vikingitele järgnedes. Eesti merevägi saarlaste näol on olnud üks parematest, keda isegi vikingid on pidanud vahel kartma ja austama, tehes Eesti mereväega kaitse- ja sõpruslepinguid. Tulevikus toob Eesti ja Soome teadusmeeste pere palju huvitavat selgusele Eesti muistse kultuuri kohta.

Kaitseliidu Viru maleva suurpidupäeva puhul lubatagu siinkohal teha väikest ülevaadet virulaste elust ja olust endisest iseseisvuse ajast praeguse ajani...

Ka virulased olid arenenud riiklikult juba sarnasesse olukorda, kus koondused külade ja kihelkondade kaupa võimalikud olid. Sarnaseid koondusi juhtisid vanemad ehk pealikud. Oli Viru, Harjus ja Järves isegi maakondliku koonduse mõiste olemas, kui meid hävitama tulid võõrad rahvad. Tuli võidelda oma olemasolu eest ka Virupoegadel. Endast vähema kultuuri astmel olevate rahvastega olid Virupojad osanud õnnelikult võidelda, eriti nende rahvaste ja võimudega, mis tulid idast ja lõunast. Võitlused, milliste käik oli pikaline, olid kasulikud eestlastele, sest nende vältusel õpiti vaenlase sõjakunst ära ja löödi neid nende enda võtetega. Kuid ülekaal sõjariistades ja sõjatehnikas ning väikene läbikäimine lääne-germaani ilmaga sundis eestlasi alla jääma. Ühed viimastest vabadest eestlastest olid saarlased ja virulased, kes ennem surid ausais võitluses kui alistusid orjaks.

Üksikud asulad Iisaku, Vaivara ja Simuna metsades on olnud viimasteks iseseisvuse peidupaikadeks. Sakslaste tuleku ajal olid õige hõredalt asustatud Iisaku, Vaivara ja Simuna kih. — üldse kõik Peipsi ja Ida-Viru. Vaevalt oleks Eesti oma iseseisvust kaotanud, kui ajaloo-ratas teda oleks lasknud areneda kuni maakondlikkude aladelitumiseni, nagu olid liitunud külad ja kihelkonnad. Otsustavad võitlused tulid liig vara — enne kui suudeti riiklikult liituda. Sõdades seda teha oli liig hilja ja pinnapealne — sellest järeldus — õnnetu iseseisvuse lõpp. Pi-

1. Rakvere malevkonna side
pealik, res. kapt. Lampe.

Viru maleva juhatuse liige
br. J. Sass.

1. Rakvere maleva pealik
J. Vaska, maleva juhatuse liige.

August Nurk,
Lüganuse maleva pealik.

2. Rakvere maleva pealik kpt.
Lents.

Johannes Ende,
Lüganuse malevk. pealiku abi.

Rakvere valla kompanii
pealik res.-lt. Johannes.

Rakvere I malevk. kahurrühma
pealik lipnik Kuldvere.

Rakvere I mlvk. Kalevlaste k.
pealik res.-lipnik Stahlberg.

Kadrina malevkonna pealik
P. Pedisson.

Kunda komp. pealik
n.-lt. Topman.

Viru maleva V.-Maarja malevk.
pealiku abi ja ratsaeskadroni
pealik n.-lt. T. Vinnal.

II Rakvere malevk. pealiku abi
R. Pajos.

Jõhvi malevk.VII komp.
pealik K. Feldveeber.

Jõhvi malevkonna I komp.
pealik J. Meerits.

Rakvere 1. komp. pealik
R. Vaska.

Viru maleva sidepealik
Rae.

Kadrina malevkonna pealiku
abi J. Teki.

kas ja verises heitluses ida ja läänega on paljud endiste aegade Virupojad endid kustumatult jäädvustanud, mida tunnistavad muinaslood ja mälestusmärgid kui ka üksikud vilgendid ajaloo kroonikates, mida käsitanud meie hingele võõras ollus enda huvi seisukohast. Sõjalise jõu kokkuvõtte järgi hakkas võõras ollus Virupoegade kallal vägivalda tarvitama ja oma kultuuri neisse istutama.

Virumaa geograafiline seisukoht on alati kohalikule rahvale rohkem viletsust sõdades toonud kui mujal Eestis; nii on tihti Virupoegadel võidelda tulnud kahe vaenlasega korraga. Kuid

Jõhvi malevk. Järve komp. pealik
res.-lpn. Toost.

sarnane hädaohtlik olukord vanal ajal kasvatas sõjaka ja julge rahva, keda ükski asi ei kohanud. Iulgelt võitlesid näit. Virupojad daanlaste, sakslaste ja venelastega korraga. Virupoegade julgusest, sõjakusest ja vahvusest annab ilusa pildi 1211. a. kauge sõjakäik Koiva jõe kaldale ühes teiste lõunapoolsete eestlastega. Venelaste, sakslaste, daanlaste ja teiste rahvaste sõjakäigud hävitasid küll Virupoegade vara ja inimhulki, aga vaimukultuuri suutsid nad vähe muuta, sest veel uue Eesti iseseisvuse päevade alguses leiame rahva hinges omapärasust ja endise usu kultust, mis säilinud üle 700 aasta.

Võitjad hävitasid tule ja mõõgaga Viru TABELINI taolised vanemad ning pealikud ühes aktiivsemate Virupoegade, kes orjailke alla oma kaela ei painutanud, kuid püha vabadusetule leek ei kustunud virulaste hingest...

Katsuti veel mitu korda saarlaste ja teiste põhjaeestlaste abil Virus orjuseiket maha raputada, kuid kõik katsed jäid asjatuks ülivõimu ja selleaegsete olude tõttu ja nad uputati Virupoegade veres.

Virupoegade visaduse ja vahvuse tunnistähisena seisab veel praegu Viru pinnal tuumtõsiselt hulk linnamägesid — endised võitluspaigad. Algas sõdaderikas Saksa-Daani aeg Virus, kus virulased tihti olid sõdade tallata, eriti rüüstavalt mõjusid Novgorodi vürstide sõjakäigud Virusse. Viru valdajate poolt ehitatakse hulk kindlustatud linnu ja lossse, mille juures tööjõuks tarvitatakse ellujäänud virulasi, hiljem tehakse juure kirikud ja kloostrid. Nende ehituste müürid ja varemed ohkavad Virupoegade ja tütarde töövaeva verehigist meie päevade ajaloo kohtu ees reaaldokumentidena. Eriti tumedad on olnud virulaste elupäevad Vene tsaari Ivan Julma sõdade päevil, kus lõhuti ära enamjagu lossidest ja linnadest Virus. Daani ja orduajale järgnes Rootsi aeg Virus, mis sugugi õnnelikumaks ei kujunenud kohalistele elanikkudele. Üle kolmandiku Rootsi aega möödus Virupoegadel sõja mõllus. Vaenu kõrval käisid rahvast hävitamas rasked looduseõnnetused: katk ja nälg...

Oieti raskest kujunes Virumaale Rootsi aja algus ja lõpp — alalised sõjad Venega. Rootsi aja lõpp — Põhja sõda on verisem ja mustem mälestus virulastel sõdadest, mida neil tuli kaasa elada teiste käsualustena. Viimast korda võitlevad Virupojad venelaste vastu Rootsi vägedes 20. nov. 1700. a. Narva lahingus külgekülje kõrval soomlastega ja rootslastega. Siin jutustatakse isegi loost, kuidas Eesti talupoeg Tehvan Rabe Rootsi kuninglikud väed 17. nov. 1700. a. venelaste seljataha viib mööda metsa ja soo teeradu ja seega rootslastele võidu kergendab...

Algab tume Vene võimu aeg Virus ja kogu Eestis, kus algul sakslased ja saksastus ja pärastpoole venestus Virupoegade ihu ja hinge kallal lagastavalt töötab... Virupoegade ja tütarde rahvustunne aga ei sure ka pimedas orjaõös, vaid leiab tee vaikle ojana väljendudes rahvaluules. Selles elab virulase hing kustumata igatsuses vabaduse järele. Sünnivad müstilised muinasjutud Kalevipojast, hulk ilusat rahvalüürikat jne. Olud muutuvad — ajalooratas veereb meile sündsamas suunas. Orjaõö läbis-tavad esimesed köidukiired. Ilmub esimene suurem Viru laulik dr. F. R. Kreutzvald ja seab kokku „Kalevipoja“ lugulaulu prohvetliku lõpuga: „Aga ükskord algab aega jne.“...

Rahvaluule põhjal, mida eriti rikastanud virulased, pannakse Eesti kirjandusele alus. Tõusevad mehed, mitmed ka Virust, kellele Eesti elu ja kultuur saab südameasjaks. Pannakse alus ja nurgakivid viimase 50 aasta jooksul, millele pärast võimalik oli oma riiki luua. Vene ilmariigi lagunemise päevad leiavad meid juba ise rahvana eest...

Algavad jälle Eestil võitlused enda olemasolu eest, mis veel värskelt kõigil meeles ja mil-

listes virulastel jällegi raskem osa tuli kanda, sest algas ka viimane meie vabadusvõitlus Viru pinnal ja lõppes seal Narva ees hiigla jõupingutusi...

Seisab värskelt meeles, millised olid võitlused ülivõimuga Eesti Verduni — Narva ees.

Ja üliinimlikkude pingutustega vastupanek Viru kaitseliitlaste ja kooliõpilaste poolt enamlastele hulkadele, kes valgusid idast, oli igatahes suure tähtsusega meie viimase vabadusvõitluse päevil. Visa vastupanek Viru pinnal ja korralik taganemine andis võimalust kogu rahval end valmistada otsustavaks heitluseks. Paljude paremate Virupoegade endaohverdus oli ilusaks eeskujuks vabadusõja algul teistele, kes kahtlesid...

Saavutati iseseisvus — see aastasadade unistus. Vabanes ka Virupoeg võorast ikkest. Algas loov töö oma iseseisva kultuuri tasapinna tõstmise alal. Kuid seal näitas idanaaber 1. dets. 1924. a., et ka Viru praegustel poegadel tu-

leb oma isamaa pinda harida muistse Kalevina käies adra taga mõök vööl...

Virumaa geograafiline seisukoht nõuab eriti valvelolekut endakaitse alal, ning selle tõttu tulevad read tihedamalt kokku tõmmata kaitseliidu lipu ümber. Meie kohta jääb maksma sõna: „Tahate vabaks jääda, olge valvel ja valmistage endid võitlusteks! Häda teile, kui võitlused teid valmistamatult tabavad!“

Virupojad! Aastasadade jooksul Manalasse varisenud ja lõpmata palju kannatanud esivanemate vaimud vaatavad teid ja palvetavad...

Viru kaitseliidu maleva mehed ja naised, alates reamehest kuni malevkondadeni ja maleva pealikuni — jääge oma sõnale truuks, mida töotate lipu õnnistuse puhul! Jääge esivanemate vääriliseks, eriti raskeil aegadel! Teie tööd ei unusta tulevased põlvkonnad Vabas-Eestis.

Jõudu, sihkust ja tüdimata meelt ühise, ilusa isamaa õnneks tema kaitse ja kultuuri tõstmise alal!...

Mälestusi endisest kaitseliidust.

1918. ja 1919. aasta.

1918. aasta kevad ja suvi. Kunagi pole aeg tumedam ja õudsem olnud kui siis. Liikumine suletud, posti- ja telefonühendust ei olnud. Päevakorral arreteerimised ja tagaajamised, mida juhivad parunid, nende pojakesed ja mõned valitsejad-opmanid. Välistest sündmustest saab kuulda ainult „Tallinna Päevalehes“ (vist nii oli tolle ajalehe nimi), seegi enamalt jaolt võltsitud kaup, „autoriteetlikust allikast“ lehte käsutatud. Olime kõige enam huvitatud sündmuse käigust lääne väerinna, sest sellest oleneks ka Eesti saatus. Et asja tõelikkude käiku seal teada saada, tuli „T. Päevalehest“ sündmusi uurida „nööpnõela meetodi“ abil. U. vallamaja seinale oli paigutatud kaart, millesse torgati lehes nimetatud punktides nõelad. Iga uue teate järele punktides nööpnõela ümber paigutades oli meil selge, mis sihis asi liigub vaekausil.

Kui sakslaste suur 1918. aasta kevadine pealetung seisma jäi, kui nad ei suutnud Inglise ja Prantsuse vägesid lõhki ajada, oli meil just kui kindel aimdus, et nüüd hakkab sakslastel asi tagurpidi minema. Mõlgutasime mõtteid, mis tuleks teha, kui sakslased meilt oma vägesid välja vedama hakkavad. Kerkis üles kaitseliidu mõte, ja tegime otsuseks hakata koguma mõtteosalisi. Vahepeal aga suurenes võimude surve ja järevalve, nii et laialisemat nõupidamist ei saanud kokku kutsuda. Käimas olid siiski üksikselgitamised.

Läks korda saada patsaku „Eesti Päevalehe“ numbriid, mis pakkimispaaberina üle Narva

piiri sisse oli toodud. Sealt selgus Eesti „de facto“ liitriikide poolt. Ühtlasi selgus ka, mis aluseks oli selle kuulujuttudele, mis pajatasid „engländeri“ tulekust. Need kuulujutud tegid okupatsioonivõimudele nähtavasti tuska. Isegi kõrgemad ülemused olid sunnitud oma autõriteeti rahva ette tooma. 8. juulil räägib kindr. Seckendorf Kadrina kiriku juures rahvale: Rahvas on päästetud ja kord jalale seatud. Saksa sõjavägi murdis enamlaste võimu ja seadis väerinna Narva juures kindlaks. Rahva hulgas laotatakse kuritahtlikke jutte laiali. Riiklikus asjas võib igauks mõtelda, mis ta tahab (mõtleme vabadus!), karistatakse, kes oma mõtteid teistele edasi annab.

Augustikuu esimeste päevade sees tegime nööpnõela abil huvitava leiduse: Lääne väerinna on tekkinud Amiensi juures auk, mis ida poole suurenema hakkab. Need kaks asja — teadete saamine „E. Päevalehe“ kaudu ja liitlaste otsustav pealetung — andsid täie selguse, mis sihis tuleb töötada. Ühel salajasel nõupidamisel seati üles kaitseliidu ülesanded:

- 1) korrahoidmine koha peal;
- 2) Maapäeva toetamine jõuga;
- 3) Saksa okupatsioonivõimude takistamine

Eesti vabariigi varanduste väljaviimisel.

Kohaliku kaitseliidu salga juhiks hakata avaldas nõusolekut leitn. Balder. Sündmused arenesid imekiiresti. Oli näha vägede nihkumist, õigemini närvilikkust neis. Saksa soldatid käisid hoolsamini külades ringi, nurudes ja korja-

Viru maleva naisosakondade üldjuhatus.
Istuvad vasakult paremale: pr. Kotli, pr. Lents ja pr. Vaher; seisavad vas. par.: prl. Kikajon, pr. Sarap ja pr. Ernits.

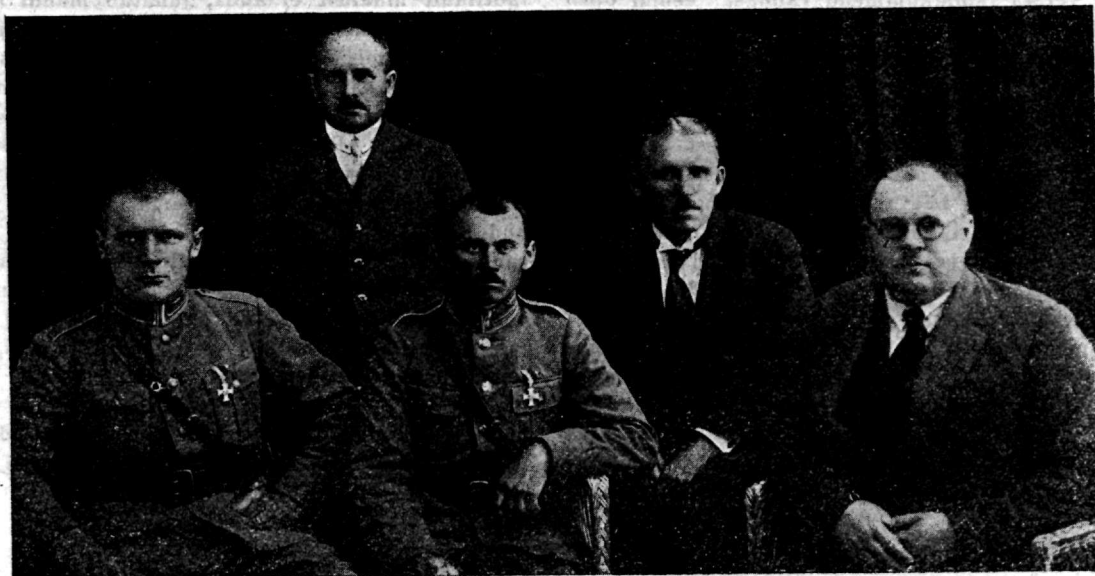

I Rakvere malevkonna naisjaoskonna juhatus ja osakondade juhatajad.
Istuvad: pr. Vaska, prl. Tenneberg, pr. Kuldsepp, pr. Vaher. Seisavad: pr. Pajos ja pr. Kutti.

tes võid, mune, pekki kaasa võtmiseks. Ühes kompaniis oli koguni selleks soldat tööle pandud, kes sellekohaseid pakkimiskastikesi valmistas.

Kuuldusid jutud mingisugustest läbirääkimistest Tallinnas. Juhuslikult saime kuulda, et Rakveres põranda all on kaitseliidu maakondlik korraldus, kelle poolt kohalikuks organiseerijaks olevat määratud ohv. S. Kuid selle härra tegevus ei avaldunud mitte milleski ega katsunud ta ka ühendust luua kohalike seltskondlike tegelastega.

Kui kaitseliit Rakveres põranda alt õhu kätte tuli, ja meie poolt temaga kontakt oli loodud, ei määratud kohalikuks organiseerijaks mitte leitn. Balder, vaid st.-kapt. Sauselg. Nähtavasti oli kohalikkude tegelaste vastu keskkohal umbusaldus. Alles natuke aega hiljem sai leitn. Balder Kadrina kaitseliidu pealikuks, tol ajal — ülemaks. Tema juhatusel võttis Kadrina kaitseliit osa sõjalisest tegevusest Kadrinast Kehrani ja tagasi, soomusrongide liikumise piirkonnas raudteed valvates ja kaitstes. Suurem tuleristimine oli Kadrina kaitseliitlastel 4. jaa-

I. Rakvere malevkonna juhatus.

Istuvad vasakult paremale: maleva pealiku abi E. Pajos, malevk. pealik J. Vaska, juhatuse liikmed h-rad Riiberg ja Kutti; seisab: laekur hr. Sepp.

V.-Maarja Simuna kompanii ja orkester peale õppust.

nuaril 1919. a. Neid oli Musta ja Kehra vahel raudtee valvel, kuj punaväed nende peale tule avasid ja peale hakkasid tungima. Tolleaegse meeoleolu juures ei olnud loomulikult aega kauem vastu panna, tehti sörki lääne poole, kuni soomusrongid kohale jõudsid ja pealetungi punastele nii kurvalt likvideerisid. Siit peale algab tagasitulek, umbes 12. jaanuaril ollakse Kadrinas tagasi. Leitn. Balder läheb I jalaväe polku. Kaitseliit reorganiseeritakse valdade ja jaoskondade kaupa, osavõtt tehakse sunduslikuks teatavate aastate meestel. Kadrina kaitseliit kaotab oma

mõiste. Oieti olid varemgi selles üksuses kodanikud peaaesjalikult Undla vallast, sest punaväe pealetungi eel ei jõutud organiseerimist kihelkonna teistesse valdadesse viia. Kaitseliidu ülesandeks jääb raudtee valve Tapalt Rakvereni, s. o. umbes 25 kilom. Hiljem tuleb saata kaitseliitlasi rannavalvesse Mustojast Vihasooni. See oli omapärane korraldus ja liikumine. Jaoskonna ülema poolt oli korraldus tehtud valdade kaitseliidu ülematele saata teatav arv mehi Undla kaitseliidu ülema käsutusse rannavalvesse. Esiteks oli see korraldus arusaamatu, sest kuidas

võis versta kolmkümmend rannast eemal olles Undla kaitseliidu ülem rannavalvet korraldada, pealegi ei olnud tal vastavat käsku. Hiljem selgus, et ta pidi mehi ainult edasi saatma. Nii siis tulid mehed Paasverest, Avandusest — versta 40—70 rannast eemal — ja teistest valdadest Kadrinasse. Siit saadeti nad talumeeste küüdiga randa: kolmeks päevaks, oma toidumoonaga. See kõik ei läinud nii libedasti. Oli kevadine põllutöö aeg, küüt oli visa tulema. Sagedasti sai ainult meeste asjade edasiviimiseks, siis oli meestel nurin lahti. Rannas ei olnud korralikku ülemat, kes mehed oleks vastu võtnud, kohtadele paigutanud ja nende üle järelevalvet teostanud. Juhatati küll mehele küla või punkt kätte, kuhu ta peab minema, aga seal ei olnud kohta, kus võis peatuda, sest rannamees temale omase vaenulikkuse tõttu rannavalve vastu juba naljalt vaba-

tahtlikult ulualust ei anna, juhatab männi alla. Siit tekkisid niisugused väärnähtused, et mõni mees kolask mööda rannaküli ringi, ostis sala-kaupa (eestkätt tubakat ja paberosse — need olid tol ajal Soomest pärit, moes) koti täis ja tegi minekut. Räägiti pärast isegi juhtumisest, kus mõned mehed, kellel teistelt rannavalvuri elu-olu teada, poole tee pealt oma voliga olid läinud koju tagasi. Rannas räägitakse, et tol ajal rannameeste paadid püssikuulidega läbi lastud, Võsu koolimajas, seal asus jaoskonna keskpunkt, olevat kapid lahti murtud ja väärtuslikumad asjad kadunud. Kas selles rannavalvurid süüdi, on raske öelda. Tolleaegse kaitseliidu tegevuse hinnangu juures ei saa väärnähtusi arvesse võtmata jätta, neid peab aga siiski võtma erandina. Enamik täitis nende peale pandud kohustusi rahuldavalt.

Imastu „sõda“.

Maaküsimus on meie rahva elus olnud alati üheks põnevamaks. Kuni meie riigi iseseisvusaamiseni on seda küsimust lahendanud vägivald, ikka ja alati on siin tegemist mõisnikkudega, kes asja neile omase julmusega otsustanud oma isu kohaselt. Hambad risti on pidanud meie põllumees võtma vastu pealesunnitud lahenduse. Kui viimaks ka tema raudne piht ei suutnud enam vastu panna, siis puhkes lahti mitmel pool vastuhakkamisi vägivallale. Mõned neist on laiemal ulatusega ja üldiselt tuntud (Mahtra, Pühajärve), teised vähemal ulatusega, seepärast ka vähem tuntud. Rahvas on neile vastuhakkamistele sageli annud „sõja“ nime. Sõjalaadiline lugu juhtus Kadrina kihelkonnas Imastus (Undla v.) 1880. aastal. Siin järgnev kirjeldus on seatud kokku vanemate inimeste andmete järele.

Peale 1877. aasta maamõõtmist määrati Imastus Koplimetsa küla vabadikkudele (38 peret) maalapp kahes osas: igale 1 vakamaa küla juurest ja 3 vakamaad 1½ versta külast eemal Pankase kuusiku äärest. Heinamaad ei olnud, karjamaaks vesine soo. Vakamaa rendiks oli mõisalt määratud 23 suvist tööpäeva ja 2 vakam. suvilja lõikus.

Vabadikud ei võtnud Pankase kuusiku juures olevaid maid vastu ega harinud neid. Mõisa aga nõudis nende eest renti, s. o. tegu. Vabadikud laskisid Rakveres pr. Lindebergil teha palvekirja ja saatsid selle Peterburisse. Mõisnik (Reinh. Reh binder) oli saanud loost teada, kutsus mehed mõisa, sõimas nad läbi ja käskis hakata maid harima. Erilise „hoolekande“ alla taheti võtta palvekirjale allakirjutajad, neid oli mehi ja naisi. Asjaosalisi käisid püüdnud mitmel puhul „hagrehi“ soldatid, sandarmid raudteelt, opman mõisa

sulastega ja külast väljakäsitatud peremeestega. Püütavaid ei tabatud, sest nad oskasid parajal ajal minna redusse. Püüdjad tulid viimaks omapärasele mõttele, võtta kinni allakirjutanud naiste mehed, kuid ka neid ei tabatud. Püüdmine kestis umbes kuu. Paar episoodi sellest ajast.

Kord leidis „hagreht“ kaks otsitavat naist, Liisu Vunki ja Leenu Kivi, küla põllul vilja lõikamas, ja tagaajamine algas. Naised põgenesid sügavasse vette ja ähvardasid liginejatel sirbiga pead maha lõigata.

Viitna laadal luurasid ja ajasid mehi taga sandarmid, kuid peale ühe, kes tabati Erra kõrtsis, libisesid püütavad käest. Sellegi tabatu päästsid naised lahti, kusjuures opman Briese sai peksa.

1. Suurema hoo sai sündmus järgmisest ajast. Sandarmid olid ühel ööl väljas püügil. Küla noormehed, arvult umbes 15, läksid uudishimust aetuna vaatama pealt. Nad võeti kinni ja viidi Imastu mõisa, kus järgmisel päeval taheti peksa.

2. Poiste kinnivõtmisest jutustatakse järgmisel teisend. Opman tuli mõisameestega püügile ja sattus poistega vastamisi. Tekkis lööming, mille tulemuseks oli mõisameeste põgenemine. Nüüd tulid mõisameestele appi sandarmid, ja poisid võeti kinni.

1. Järgmisel õhtul pidid poisid saama peksa „hagrehi“ juuresolekul. Teomehed ei läinud sel õhtul koju, vaid otsustasid poisse mitte peksa lasta. Nad peitsid endid mõisa lähedale. Kui talli juures peks algas, tulid nad peidupaigast välja ja liginesid tallile. Teomes Kustas Grass ronis rinnuli kiviaiale, et vaadata, kuidas peksulugu on. „Hagreht“ (Brevern Vanamõisast) haaras vahisoldatilt püssi ja laskis Grassi surnuks.

2. Peksu ja surmamise kohta räägitakse teisend.

Kui peks algas, jooksid teomehed peidupaigast välja, lükkasid peksupingi ümber, loopisid vitsad laiali ja karjusid läbiseigi, et süütuid inimesi nad peksa ei lase. Kui „hagreht“ esimesest ehmatusest toibus, karjus ta vahisoldatile: „Valäi, valäi!“ Kui mõned mehed nägid, et soldat seadis laskeriista, panid nad jooksu. Kõlas pauk ja Grass langes surnult maha.

Peksmine jäeti seisma. „Hagreht“ sõitis minema. Vahialused viidi Rakverre. Tagaotsitavad Koplimesa elanikud andsid nüüd endid ise võimude kätte. Kõik viidi raudus Tallinna. Seal

mõistis „mannerihti“ kohus 18 meest 1—2 aastaks vangi. Suuremaks süüdlaseks loeti Imastu talitajat Mihkel Neederi ja Karl Kivi. Üks mees poos enda kohtu ootel üles. Kivi oli lõpuni mõisa poolt vihatud. Et temast lahti saada, lõhuti maha ta saun. Kivi elab praegu Vohnja vallas Erra kõrtsi juures.

Pankase juures olevaid maid mehed ikkagi vastu ei võtnud. Neist loodi kuuendikukskohad. Koplimesa ühe vakamaa eest määrati 18 teopäeva ja 2 vakamaa suvivilja lõikus. Kuue aasta pärast tehti uus leping, kus orjust oli 10 päeva ja 1 vakamaa suvivilja lõikus.

Mäeotsa Mai.

Jutt Eesti minevikust.

Victor Negro.

Ettevaatlikult liikusid neli ratsameest läbi tiheda metsa teraval pilgul küll ühele, küll teisele poole piiludes. Vahete-vahel peatusid nad ja kuulatasid teraselt ning liikusid siis jälle pea kuulmatult edasi.

Esimene ratsanikest kandis läikivat terasrõngastest valmistatud raudrüüd ja raudset sõjakübarat, mille läikival pinnal peegeldusid õhtused päikesekiired, kui nad vahete-vahel teed leidsid läbi tihedate puulatvade. Hõbedaga tikitud vool rippusid kalliskividega kaunistatud tugev mõök, kaks püstoli ja lühike põueoda. Ratsaniku habemes nägu avaldas julgust ja mehisust paaritud heasüdamlikkusega. Raudsel käel sundis ta oma noort, elavloomulist sõjaratsut taltsaks, rahulikuks käiguks.

Ka järgmised kaks ratsanikku olid hästi relvastatud, kuigi nende rüüd ja relvad olid lihtsamad kui esimesel.

Viimane neljast mehest oli õige isegugune kaju. Ta hiiglakeha ei katnud mingi raudrüü, vaid ainult lihtne, hall villane vammus. Ka oli ta pikasse juusesse ja ohtralt kasvavasse habemesse kaduv pea täiesti kaitseta. Mõõga asemel rippus tal vool ainukese relvana kohmakas, raudnaeltega varustatud tapanui. Ta hobune, kelle kehamõõdud milleski ta peremehe omadest maha ei jäänud, sammus juhtimata rahulikul, väarikal kõnnakul teiste järele ja rapsas aeg-ajalt suutäie rohtu maast, missuguses tegevuses ta juht teda vähematki ei takistanud.

Kõik neli olid võrdlemisi noored mehed, tugeva kehaehituse, päikesest ja tuu-

lest pruuniks küpsetatud nägude ja julgete kotkapilkudega.

Äkilise liigutusega sundis esimene ratsanik korruga oma hobuse paigale seisma ja jäi ettepoole sirutatud peaga teravalt kuulatama. Silmapilk peatusid ka teised. „Kas te ei kuule?“ sõnas esimene küsivalt.

Kõik kuulatasid, kuid keegi ei vastanud.

„Nüüd jälle? — Kas te siis ei kuule?“ Küsis esimene uuesti.

„Jah, kuulsin,“ vastas teine. „Keegi hüüab appi. See oli ühe naise hää. Kas hiilime lähemale, pealik?“

Vastust andmata käanis pealik pisut paremale poole, kust olid kostnud appihüüded ja kiirustas hobuse sammu. Teised järgisid sõnalausematult.

Nõnda jõudsid nad peagi kohale, kus läbi põõsaste neile avanes õudne pilt: Kest metsa asuval laanel seisis talu, mille katusest tõusid leegitsevad tulekeeled. Hoone lävel lamas ühe vanema naisterahva verine laip, pisut eemal temast purustatud peaga vana talumees, kes hoidis kirvest tardunud kätes. Paarkümmend sõjameest röövisid ja riisusid põlemasüüdatud talu, ajades loomi ja sigu hoonetest eemale. Mõne sõjasulase käte vahel rabelles piltilis taluneitsi ja püüdis asjata end lahti kiskuda. Kogu selle segaduse keskel peatus uhkel sõjaratsul kaunisti riidetud ja relvastatud ratsanik ja vaatles mõnundel neitsi tagajärjetuid vabanemispüüdeid.

„Kõitke selle metssassi kápakesed kinni ja ulatage ta minu juure hobuse sel-

Kadrina malevkonna juhatus.

Ülal: V-Maarja malevkond. Keskel: K.-L. Lügänuše malevkond.

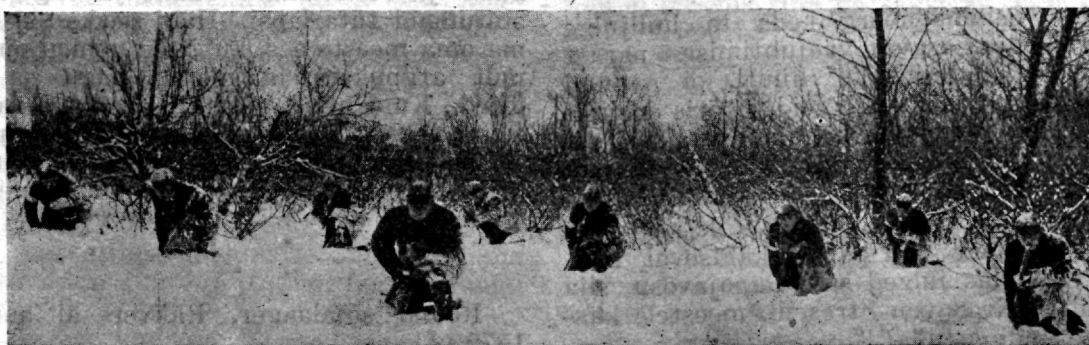
All: Jõhvi malevkonna Järve valla kompanii.

Ülal: Jõhvi malevkonna žuhatus. Istuvad pahemalt paremale: kassahoidja proviisor J. Pertens. Malevkonna pealik lipnik A. Villers. Malevkonna pealiku abi sõjav. ametn. M. Treilmann. Seisavad: VII kompanii pealik K. Otto. III kompanii pealik — M. Kukkur.

Keskel: Jõhvi maleva naisosak. juhatus. Pahemalt paremale: prl. A. Kärner, esinaine pr. V. Sarap, kirja-toimetaja pr. H. Villers, prl. M. Sigri, prl. J. Otto.

Aül: Jõhvi malevkonna pealike kursuste puhul peetud harjutustelt 12.—13. dets. 1925. a.

ga. Lepin ainult selle saagiga, kuna te kõik muu endale võite võtta," hüüdis nüüd ratsamees.

„Kohe pealik," vastas üks sulastest, „kuid see pole sugugi kerge," lisas ta juure, kui neid enesekaitseks hammastega ta käest kinni haaras. Kuid viimaks pidi neid siiski jõuetult kurjale saatusele alistuma. Ta käed seoti seljataha.

Sel hetkel kahisesid läheda metsaveeru pöösad ja meie neli ratsameest ratsutasid laanel peatuva üksiku ratsamehe juure.

„Mis sünnib siin, Konrad von Stresen?" küsis esimene neist kõlaval häälel.

„Tere, Ivo Schenkenberg, kust sina siis siia juhtusid?" küsis ratsanik vastuse asemel omakord tulijalt pisut kohmetanud näoga.

„Pole sinu asi, kust ja kuidas siia juhtusin," vastas see. „Ma küsisin sinult, mis sünnib?"

„Näed ju ise väga hästi, mis siin sünnib," vastas teine irooniliselt naeratades. „Mis seal nõnda tungivalt pärida. Aitasime vana taadi ja eide otsemat teed taevariiki, ning kuna nad nüüd enam maa-pealset vara ei vaja, siis jaotame selle endi keskel. Egas see ometi siin maha jäetud metsatukas asjata raisku tohi minna."

Naerulagina saatel kiitsid riisujad sõjasulased oma pealiku pilkavaid sõnu heaks.

„Kes on see neid seal ja miks sidusite teda?" päris Ivo edasi.

„Selle metsiku merehaldja leidsime siin nende talunikkude peres. Kuid ta on tige nagu kass ja ei tahtnud heaga minu juure sadulasse istuda, seepärast pidime teda pisut köitma. Kuid, küllap ma ta peagi taltsaks teen. Egas mind ilmaaegu „naistetaltsutajaks" ei hütta. Veel ükski neist pole suutnud mulle vastu panna. Või kahtled sa selles, kuulus „Hannibal"?" küsis Konrad von Stresen pilgates ta ees peatuvalt noormehelt.

Ivo Schenkenberg, keda ta hulljulge vapruste ja osava väejuhtimise pärast tihti ka „Hannibaliks" hüüti, ei pannud teise pilget tähele, vaid pööris neitsit ikka alles enda keskel hoidvate sõjasulaste poole ja käskis lühidalt: „Kõitke ta silmapilk lahti!"

„Mis on sul käskida?!" kärkis von Stresen nüüd viha pärast kähiseval häälel. „Kuidas julged sa, talupojavõsu, siia minu, Konrad von Streseni, meestele käskusid andma tulla?!"

„Olen talupojavõsu nagu see neidki seal, kelle omaksed sa jõledal kombel oled tapnud, ning just sellepärast käsen veel kord — kõitke ta silmapilk lahti!"

„Noh, käse siis pealegi, — sa matsi-soost pealik," itsitas teine õelalt vastu, „egas su käskusid ju ikkagi keegi tähele ei pane." Ning upsakalt pead tõstes naeris ta Ivole näkku.

„Olgu siis," sõnas Ivo rahulikult. „Võin ju ka ise seda teha." Ja järgmisel hetkel oli ta hobuselt maha karanud, ühe võimsa tõukega neitsi, kes kogu aja sõna lausumata kahe pealiku kahekõnet pealt oli kuulanud, sõjasulaste käte vahelt vabastanud ja ta köidikud katki lõiganud.

„Mis sa teed, kuidas sa julged?!" Ma lasen su tükkideks raiuda!" karjus von Stresen ääretus vihas. „Mehed! Pekske ta minema!"

„Katsuge ometi," sõnas Ivo naerata des ta ümber kogunevaile sõjasulastele ja paljastas mõõga, kuna ka ta kolm kaaslast, kes seni kogu loo vaikseteks pealtvaatajateks olid jäänud, end võitlusvalmis seadsid.

Neiu käest kinni võttes, astus Ivo ta ähvardava pilgu ees ehmunud tagasivalgivate sõjasulaste vahelt läbi ja oli ühe sööstega jälle oma hobuse seljas, neidu enda ette sadulasse tõstes.

„Mehed, koerad, kas lubate selliseit narrida oma pealikut? Lööge ta surnuks ühes selle naisega! Argpüksid, mehed, koerad!" ähkis von Stresen oma meestele, kuid keegi ei julenud puutuda Ivosse ja ta kolmesse kaaslasesse, kes nagu võitlusvalmis lövid oma pealiku ümber olid kogunenud.

„Sa nimetad oma mehi õige nimega, „naistetaltsutaja" Konrad von Stresen," kõlas jällegi Ivo rahulik häälel vastase kähiseva sõimu sekka, „nad on tõepoolest argpüksid ja koerad, kuid neil on ka väarikas juht, kes on suurim argpüks ja koer Eestis, kes mõistab tappa ainult väetikesi naisi ja relvitumaid rauke ja vägistada abitumaid tütarlapsi. Häbi peaks sul olema oma meeste ees, kuigi ka nemad on ainult argpüksid ja koerad, nagu sa ise ütled. Kuid nüüd, eest ära! või ma raiun su pooleks!" ja tagasi vaatamata kihutasid neli ratsanikku ühes päästetud neiega tagasi metsa, kuhu nad peagi silmapiirilt kadusid.

* * *

Rootsi sõjalaager. Rakvere all aastal 1579.

Üheloos asub Ivo Schenkenberg oma eestlastega, teisel Konrad von Stresen oma Saksa sõjasulastega. Väeosade vahel puudub leplikkus, kuigi mõlemad on Rootsi kuninga teenistuses. Sakslased vaatavad eestlaste peale 'üleõla' ja need ei salli omakorda sakslasi, kes on upsakad, õelad, äraandlikud ja — arad, kes aina röövivad ja riisuvad, jooivad ja prassivad ja iga vaenlase — venelase või tatarlase — ägedama pealetungi puhul jalga lasevad. See pärast asuvad ka laagri mõlemad pooled õige kaugel üksteisest ja puudub nende vahel igasugune läbikäimine.

kes tappis mu ema ja isa, kes rüüstas meie kodupaiga, mu kauni Mäeotsa, kes kavatses mind häbistada, tänan sind," sõnas neid Ivo kätt õrnalt silitades ja särava silmil talle otsa vaadates.

„Pole tänu väärt, kallid Mai,“ tõrjus Ivo tänu tagasi. „See oli ju endastkimõistetav, et ma ei võinud sind jätta selle lurjuse küüsi, kes kahjuks on mu sõjaseltsiline, kellega koos pean võitlema seal nende venelaste ja tatarlaste vastu.“

„Kuidas pole tänu väärt?“ vaidles neid vastu. „Nelja mehega tungisite nagu hundid lambakarja ja vabastasite mu. Neid

I Rakvere malevkonna kaitseliitlased rünnakul.

Ivo Schenkenberg istub päästetud neiuga juttu vestes oma laagri ees mäenõlvakul. Nende taga haljendab tumeheleline metsaveer, nende jalge ees suliseb väike ojake, kaugemal eespool kergivad kõrgele taeva poole Rakvere kantsi kivimüürid, mis juba aastasadade eest raudrüütlike juhtimisel allasurutud eestlaste poolt püstitatud nende enda üle valitsemiseks ja nende vabadusarmastuse vaoshoidmiseks. Kivimüüride ees ja ümber asuvad mõnekümne aasta eest venelaste ja tatarlaste poolt püstitatud eelkindlused, blokhauasid, pulvärgid, kõrged puust tornid ja kõvad laskevallid suurtest, rasketest pakkudest ja palkidest, täidetud suurte rasketest kividega. Kogu selle vägeva kindluse ümber asub veel mäeserval paari sülla kõrgune tugev kivimüür. Kogu kindlus kubiseb venelasist ja tatarlastest, kes mitmetuhandalise väeosana oma knjasi Ivan Julma üht tugevamat kantsi valmis on kaitsma.

„Täna sind, Ivo, kõigest südamest, et päätsid mu tolle jõleda junkru küüsisist,

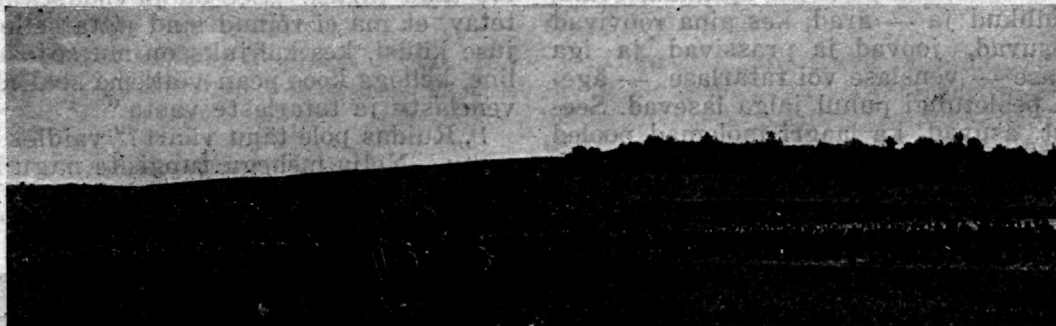
oli ju kuus korda rohkem kui teid, nad oleksid võinud teid ju ka kergesti ära tappa. Ning selle vägiteo kohta ütled sa veel, et see ei olevatki tänu väärt. Oh, oleksid sa sel hetkel ise end võinud näha, kui ilus ja kaunis sa välja nägid, just nagu noor sõjajumal ilmusid sa äkki meie keskele. Ja nad kõik kartsid sind. Ainsa oma pilguga hoidsid sa neid kammitas, neid argpükse. — Aga, miks nimetas sind too junkur talupoja, matsi soost pealikuks? Kas ei ole siis sina ka sakslane nagu temagi?“ lobises väike tumedajuukseline iludus edasi kogu aja õrnalt Ivo kätt silitades.

„Ei, ma ei ole sakslane, kuigi mul pole Eesti nimi,“ vastas Ivo. „Olen siiski nagu sinagi Eesti soost, siit samast Rakvere ümbruskonnast võrsunud. Olime venna Kristofiga alles väetid lapsed, mina kahe-, vend pooleaastane, kui tatarlased mu vanemad ära tapsid ja nende talu maha põletasid. Üks Rootsi väepealik päästis me nende küüsisist ja viis me Tallinna, kus meid lasteta münter, rahasepp Kaspar

Schenkenberg, enda juure võttis, kelle kasulastena me üles kasvasime. Õppisime vennaga kasuisa ameti ära. Mina olin juba sellitöö teinud ja valmistusin meistriks saamisele, kui Tallinna põgenenud Eești

Imestan vaid, et teda praegu pole näha. Seda juhtub väga harva, et ta mu silma-piirilt kaob.“

Äkki võpatas Ivo ja metsast kõlas tume püssipauk. Järgmisel hetkel kostis

II Rakvere malevkond vannet andmas aastapäeval 1. aug. 1926. a.

talupojad üheks väeosaks kokku liitusid ja minu oma pealikuks valisid, sest nad armastasid mind kui oma Eesti venda ja usaldasid mind, kuna olin üks parimaist vehklejaist ja ratsutajaist Tallinnas. Kuna Tallinna raat ka omakord mind palus austava valimise vastu võtta, ei tõrkunud ma kaua ja olen nüüd Rootsi kuninga teenistuses oleva Eești väeosa juht, kõigile tuntud „Hannibal“, kuigi selle nime võlg-

pöösastes metsik mõirgamine ja mingi kogu veeres sealt välja, mäekallakut mööda alla otse ehmunud neiu jalge ette. Ja siis sööstis üks hiiglakuju veerevale kogule järele ning virutas sellele rusikaga pähe.

Ivo ja Mai olid püsti karanud. Ähki-des seisis Andres, kellest nad just praegu olid pajatanud, nende ees ja hoidis oma vägevate käte vahel ühe sõjasulase elutumat keha.

II Rakvere malevkonna ratsarühmad paraadmarsil aastapäeva puhul.

nen rohkem oma meeste vaprusel ja tublidusele kui oma teenetele, sest mu ratsamehed on tõepoolest viimane kui üks sündinud kangelased, kes ei pörka tagasi ühegi raskuse eest, kellele ükski vaenlane ei ole liig arvurikas. Mu lähemad abilised on hulljulged Tõnu ja Jüri, minu allpealikud, kes viimati mind mu luurekäigul saatsid, ja mu ustavam sulane ja mitmekordne elupäästja on Karu Andres, kes oma nuiaga lööb kõik pihuks ja põrmuks, mis talle iganes ette juhtub. Ka tema, see nuiaga hiiglane, saatis mind tookord, nagu ta üldse kunagi mu kannult ei taha lahkuda.

„Kas pean ta päris surnuks lööma, selle roomava mao?“ küsis Andres ja hoidis juba hiiglarusika löögivalmis õnnetu sõjasulase pea kohal.

„Ei, lase ta olla,“ vastas Ivo.

„Aga ta tahtis ometi sind salaja selja tagant maha tappa. Õnneks jõudsin veel viimasel silmapilgul ta juure, et teda segada ja kuuli mööda juhtida. Aga ei, ta on siiski sind tabanud. Ma löön ta surnuks!“ kiristas Andres vihaselt hambaid.

„Ei, jäta ta. Ta on juba küllalt karistatud. Võib olla, oledki ta juba sur-

nuks paisanud,“ ütles Ivo ja pühkis meelekohalt niriseva vere ära.

Ehmatusega oli Mai alles Andrese sõnade juures tähele pannud, et Ivo oli haavatud. Kiiresti rebis ta oma särgi küljest

Imestunult avas sõjasulane uuesti silmad ja vahtis hämmastuses üksisilmi Ivo otsa. Ta ei söandanud kuidagi tibatata, et talle ta ohver kinkis elu.

„Läheme,“ sõnas Ivo Maiele ja And-

Osa Lüganuse malevkonna ratsaeskadronist 24. III 25. a.

tüki riidet ära, jooksis oja juure, kastis selle vette, pesi siis Ivo kerge haava puhaks ning sidus ta kinni.

Vahepeal oli sõjasulane pisut toibunud ja avas silmad.

„Miks tahtsid sa mu tappa?“ küsis Ivo talt.

„Pealik... käskis,“ kogeles sõjasulane ja ootas silmi uuesti sulgedes surmat hoop.

resele ja käsikäes sammusid nad oma laagri telkide poole, Mai uhkusetundega südames, et ta rüütlik päästja ei olnud mitte ainult vapper ja mehine, vaid veel rohkem — kallimeelne, Andres poolvägisi edasitassituna, vahetpidamata tagasi vahtides ja hirmsaid pilke ikka alles pärani silmil neile järele vahtivale sõjasulasele heites.

Äkki tõstis poolsurnuks paisatud sõja-

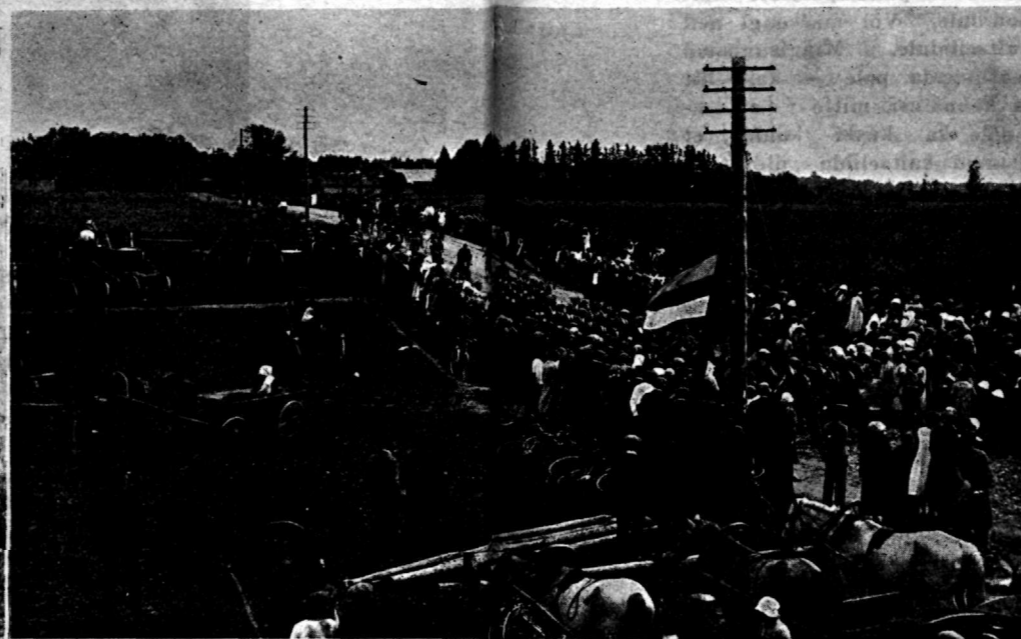

Kadrina malevkonna õppustest. Jao lahingdrill.

„Või siis Konrad von Stresen, minu sõjaseltsiline, seda ma aimasingi,“ urises Ivo endamisi. „Sa oled vaba“, pööris ta jälle maas lamava sõjasulase poole, „mine oma isanda juure tagasi ja teata talle, et pärast Rakvere võtmist temalt aru pärin ta tegude üle. Põlvili peab ta minu ees roomama, kui ta oma elu tahab päästa. Senikaua aga jätan ta puutumata, sest kahjuks peame võitlema üheskoos ühise eesmärgi eest.“

sulane käe taeva poole ja sosistas endamisi: „Vannun sulle ustavust surmani, Ivo Schenkenberg, tõepoolest — see on vast alles mees!“ — Ning veel ühe sooja imetlemisega paaritud pilgu läkitas ta kolmele lahkujale järele, tõusis siis ähkides püsti ja komberdas sakslaste laagri poole.

(Lõpp järgmises numbris.)

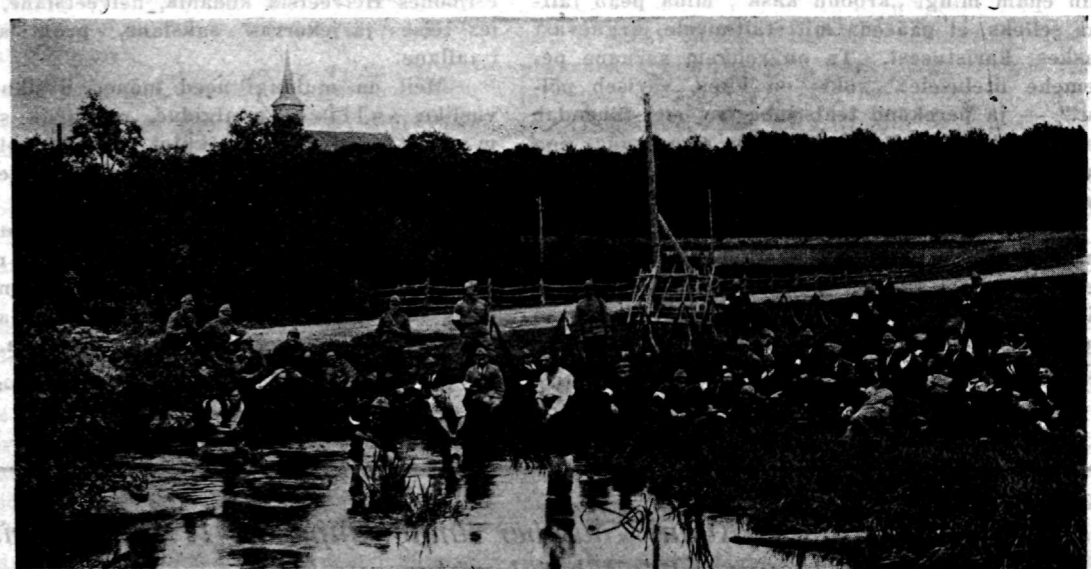
Ülal: I Rakvere malevkonna kahur laskemomendil.
All: Jõhvi malevkonna Järve kompanii laskeharjutustel.

Ülal: Poole malevkonna vannutamine V.-Maarjas.
All: Rongikäik Lüganuse malevkonna I aastapäeval 24. juunil k. a.

Ülal: I Rakvere malevkonna kahur kojutulekul taktilistelt õppustelt.
All: Kadrina malevkonna valvepost Kadrina Hulja tee ääres.

Sõdurite mälestamine I malevkonna aastapäeval 24. VI 26. Lüganusel.

Kadrina malevk. malevlased õppuste vaheajal Pari jõe kaldal puhkamas.

Muljeid maa kaitseliidust.

Rahvustunde ja ühiskonnatunde tervenemisest.

Maal ringi liikudes puutub alataasa kokku kaitseliitlastega. Seal on ka kõige kergem tutvuda kaitseliidu sisemise eluga ja meeleoluga. Linnas paraadil või rongikäikudel võib küll näha sirgeid ridasid, ülevat meeleolu, tugevat distsipliini ja see on ka peaaegu kõik. Väliselt on linna kaitseliit alati hülgavam kui maa oma, seda ei saa salata, nende riietus on ühtlasem, read sirgemad jne. Sellest võiks ehk kergesti järeldada, et maal ei tunta kaitseliidu vastu nii suurt huvi kui linnas.

Liikudes maal kaob seesugune oletus täiesti. Sisemine kohusetunne kodumaa vastu on maal sama tugev kui linnas ja võib olla veel tugevamgi. Maamehes on ainult säilinud rohkem eestlasele omast tagasihoidlikkust. Linnamees võtab püssi uhkesti selga ja sammub sellega läbi tänavate. Maamees on püssiga nagu veidi häbelik. Ta paneb selle meelsamini vankrile või reele ja viskab sellest teki üle, et mis rahvasest vahib.

Linnamehed käivad vast küll protsentuaalselt korralikumalt koos kui maal, kuid siin tuleb kahtlemata arvestada ka sellelõidusega ja liikumisega, mis on linnas. Isegi distsipliin on ses suhtes vast kõvem. Käsitatakse kokku ja igäüks muidugi, kel vähegi võimalik, läheb.

Maal on kokkukutsumine harilikult rohkem teatamise laadi. Rühma- või jaoulem teatab, et sel ja sel ajal on kaitseliidu harjutus. Tehakse seda ja seda. Harjutustelt puudujate protsent on harilikult küll suurem kui linnas, kuid siiski on ta võrdlemisi väike. Kutse harjutusele pole siin enam mingi „kroonu käsk“, mida peab täitma selleks, et pääseda mittetäitmisele järgnevalt raskete karistusest. Ta on rohkem sarnane peremehe ütelsele: „rukis on küps, variseb põldu!“ — ja perekond teab juba ise, mis tähendab sarnane ütelse. Pole siis enam aega süüa ega puhata, kõik tunnevad, et on vaja minna põlule ja töötada.

Kui kaitseliitlastele teatatakse, et täna sele-tatakse käsigranaatidest, siis teab ka igäüks, et seda on temal tarvis. Kel vähegi võimalik, see läheb; ta teab, et tema puudumine võib maksa talle endale kas või elu, võib hädadohtlikul silmapilgul saada saatuslikuks isegi hulgale.

Ei ole ka kuulnud, et maa kaitseliidus te-

hakse poliitikat. Nagu iseenesest näib olevat täide läinud ütelse — „viisakas seltskonnas ei räägita poliitikast“. Istutakse koos ja aetakse juttu igast asjast ilma ametlikkuset, on see siis perepöög, peremees, sulasepöiss või ohvitser — kõik on „ühe küla“ mehed.

Maale pole ulatunud ka pahempoolsete kallalekippumised kaitseliidule. Või mis ongi neil kallalekippumised kaitseliidule. Mingisuguseid tasutoovaid kohti seal saada pole — kaitseliit annab ainult tööd ja kohustusi, mitte teenistust. Sellepärast pole ka kuski kuulda, et mõni oleks kohal asunud kaitseliidu „ülevõtmi-sele“.

Klassivaheid pole maal nii selgesti märgata kui linnas. Instinktiivset rahvustunnet on küllalt ka kõige vaesemateski kihtides. Kodukoht on kallis kõigile, olgu ta kas või kommunist. Majandusliku olukorra paranemisega kasvab ka ühiskonnatunne, kaovad rahvuslikud ja klassivahehelised teravused.

Otse imestama peab, kuidas mõnel pool maal end, mõisnikud ja talurahvas hästi läbi saavad. Mõlemad on üheõiguslikud „asunikud“. Seda muidugi ainult noorem generatsioon.

Vanem generatsioon ei suuda ühel pool unustada oma endist au, seisust ja rikkust, teisel pool jälle vaesust, ülekohut ja viletsust. Neile jääb vahesein vahele kuni hauani. Maal liikudes võime juba kindlasti uskuda, et ka meile jõuab kord aeg, kus igäüks, olgu ta rahvuslikult kes tahes, tunneb end eestlasena, s. o. Eesti riigi kodanikuna, nagu oleme palju kuulnud helveetslasest, kes on esijoones Helveetsia kodanik, helveetslane, ja alles teises järjekorras sakslane, prantslane või itaallane.

Meil on muidugi need mõned üksikud rahvusliku sallivuse algidud, rahvuslik sallimatus omal jämedal kujul lobbab veel laialt meie kadaklikkudes ja pajuvenelaslikkudes peajudes.

Nendest rahvuslikkudest renegaatidest pole kasu ei ühele ega teisele. Nad on alati nõrgem ja alaväärtuslikum element. Tugev inimene peab kinni oma rahvuslikkudest instinktides ja sallib ka seda, kui teine rahvus teeb sedasama.

A. T.-aa.

Järgmine „Kaitse Kodu!“ number ilmub laupäeval 11. septembril suurendatud kujul näitusenumbrina.

Muljeid Poola kütide pidustustelt.

(Järg.)

Kütide tegevusest.

Kütideorganisatsiooni peamiseks eesmärgiks on rahva sõjaline ettevalmistus väljaspool sõjaväge. Seejuures seab organisatsioon endale eesmärgiks anda noortele mitte ainult sõjalisi oskusi, vaid ta tahab neis ka kasvatada ja süvendada isamaalisi tundeid, tahab neist teha tuliseid Poola patrioote. Kuid asjaolu, et kütideorganisatsiooni kõrval on olemas Poolas veel teisi organisatsioone, nagu sokolid, skouid, noorsoolased jne. (v. „Kaitse Kodu“ nr. 12), kes on seadnud endale samad eesmärgid kui kütidki, ja silmas pidades, et kütideorganisatsioon on eelmiste valitsustega mitmeti vastollu sattunud, tuleb oletada, et kütideorganisatsioonil on eelpool loetletud ülesannete kõrval ka veel teisi, laialtulatavamaid. Kuid nii või teisiti, nende praegune tegevus piirdub ainult sõjalise ettevalmistusega ja töö sel alal näib olevat hästi korraldatud.

See agarus ennesõjaväeteenistliku ettevalmistuse alal tuleb panna kahtlemata suurel määral seltskonna algatuse ja hea tahtmise arvele; kuid seejuures ei saa jätta tähele panemata ka asjaolu, et Poola sõjaministerium sellele küsimusele pühendab suure tähtsuse, mis omalt poolt aitab kaasa selleks, et seltskonnalt ilmutatud algatusel oleks avaraid arenemisvõimalusi.

Oieti hinnates tähtsust, mis on sõjaväe komplekteerimisel terve ja sõjalise alghariduse omandanud inimmaterjaliga, aitab sõjaministerium omalt poolt igati kaasa, et kõigile ennesõjaväeteenistlikku ettevalmistust teostavatele organisatsioonidele annab tasuta sõjariistu, laskemootori ja instruktoreid.

Viimaste juhatusel sünnib praegusel momendil peasjalikult nooremate juhtide ettevalmistus ja alles siis, kui neid juba küllalt olemas, tahetakse edasi minna ja kütideorganisatsiooni suurendada.

Sõjalise ettevalmistuse juhtimiseks kõikides ennesõjaväeteenistliku ettevalmistusega tegevatel organisatsioonides on asutatud sõjaministeriumi 1. osakonna juure eriline jaoskond. On kavatsus seda jaoskonda kujundada omaette osakonnaks.

Peale selle töötavad selle küsimuse kallal erilised ohvitserid korpuse ja diviiside staapides ja rügementidest on määratud erilised instruktori-ohvitserid ja allohvitserid, kes kohapealsetes organisatsioonides õppust peavad. Viimastele tasub sõidukulud ja maksab päevarahad sõjaministerium.

Õppus sünnib sõjaministeriumis väljatöötatud

programmi järele. Harilikult peetakse õppust üks kord nädalas, pühapäeviti, kuid põhilikumad teadmised omandatakse suvistel laagriõppustel, mis kestavad 4—6 nädalat. Tungneisse sõjaministeriumi poolt korraldatud laagritesse on olnud sel suvel nii suur, et ainult väikene protsent soovijaist õppustele on pääsenud.

Sel teel sõjalisi teadmisi omandanud noortele korraldatakse üks kord aastas iga korpuse staabi juures eksamid. Eksamid jagunevad kolme jär-

Poola kütide-organisatsiooni ülem (komendant) major Kierzkowski.

ku: 1. järk: eksam 6-nädalise noorsõduri õppeprogrammi ulatuses; 2. järk: tegutsevaine jao ja rühma koosseisus ja jao juhtimine; 3. järk: tegutsevaine rühma ja kompanii koosseisus ja rühma juhtimine.

Vaatamata selle peale, et nii mitmedki nii esimese kui ka teise ja kolmanda järgu eksamid on ära annud, pole seni leitud võimalikuks anda neile muid eesõigusi sõjaväe teenistusse astumisel kui rügemendi valiku õigused.

Kuid vastava määruse kava olevat valmis juba ammugi ja ootavat kinnitamist sõjaministri poolt. Selle kava järele kujuneksid eesõigused eksame sooritanuil järgmiselt:

Esimesejärgu eksami sooritanuil jääks õigus rügemendi valida, teisejärgu eksami sooritanud saaksid teenistusaja lühendust 2 nädalat kuni 2 kuud ja kolmandajärgu eksami sooritanud omandaksid õiguse saada komandeeritud kohe sõjaväeteenistusse vastuvõtmisel allohvitseridekooli ja teenistusaja lühendamist nelja kuu võr-

ra. Kuuldavasti olevat selle määruse kinnitamine kõige lähema tuleviku küsimus.

Sel teel saavad Poolas ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistuse umbes 450.000 meeskodaniku,* neist umbes 120.000 kütiti.

Õppustest osavõtjate meeskodanikkude arv ja sõjaministeeriumi tegevus sel alal näitab, et Poolas on ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistuse küsimusele pöördud suurt tähelepanu ja õieti hinnatud selle tähtsust relvastatud riigikaitse jõu ettevalmistusel.

Kas ei oleks aeg ka meil seda küsimust kiire-

suurt elavust tooks. Meie Eesti mees on nüüd juba kord niisugune, et tema oma töö reaalseid tulemusi tahaks näha ja tunda. Selle vabatahtliku töö, mida teevad meie noored, kaitseväe teenistust kandes, tulemuseks peaks olema eesõigused sõjaväe teenistusesse astumisel.

Veel üks asi mis puutus silma Poolas ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistuse juures:

Poolas teostavad, nagu juba varemalt tähendatud, ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistust mitu organisatsiooni. Olgugi, et sellel nähtusel oma head küljed ei puudu, kuna vastavate or-

Eine Varssavi korpuse komandri juures. Korpuse komandri kindral Vrublewski laseb elada Eesti, Läti ja Soome kaitseväel.

malt tõsisemale kaalumisele võtta? On ju tõsi, et tõuge sellele liikumisele antaks sellega, et neile, kes tegemist teinud ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistusega ja vastavad katsed sooritanud, antaks teatavad eesõigused sõjaväe teenistusse astumisel. Ja miks siis seda mitte teha, kuna seda alati on võimalik nii korraldada, et väljaõppe selle all ei kannataks?! Riigile ja ühiskonnale oleks see ainult kasulik.

Meil aga kipuvad asjad ikka ja ikka jälle pikale venima ja see seadus, mille ilmumist mõned ajalehed juba paar kuud tagasi tervitasid ja mille üle ringkondades, kus ollakse huvitatud ennesõjaväeteenistustlikust ettevalmistusest, headmeelt tunti — see seadus on millegi pärast seni ilmunud.

Ja ometi on kindel ja kõigil teada, et selle seaduse maksmapanemine kaitseväe tegevusesse

organisatsioonide ümber koonduvad laialisemad hulgad, on temal aga siiski rohkem pahesid kui hüvesid. Paljud neist organisatsioonidest Poolas on omandanud kaudselt poliitilise ilme ja see teinekord nagu küsib tähelepanu sõjaliselt väljaõppe kõrvale. Kuid mis veel halvem — väljaõppe ühtlus saab sellel läbi raskendatud. Lahkelid selles asjas näivad Poolas niikaugele läinud olevat, et sõjaministeerium tundis end sunnitud olevat ellu kutsuma kõikide ennesõjaväeteenistustliku ettevalmistusega tegemist tegevate organisatsioonide liidu, kelle ülesandeks on väljaõppe küsimuste ühtlustamine ja koordineerimine. Kuid see on ikkagi hädaabinõu ja ideaaliks jääb üks suur ja elujõuline organisatsioon, kes selle asja oma kätte võtab. Selle poole püütakse praegu Poolas ja selleks organisatsiooniks peab saama Poola kütide ühing kui kõige elujõulisem, Poola rahva ideoloogiale kõige lähemal seisv organisatsioon. — Kui kord meil ennesõja-

*) Vaata „Kaitse Kodu“ nr. 12, lhk. 456—461.

väeteenistusliku ettevalmistuse elluviimise peale hakatakse mõtlema, tuleks eelpool toodud asjaolu teravalt silmas pidada.

Poola küttide pidustuste raskuspunkt — 122-klm. võistlusrännak (Szlakieni kadrovki).*)

6. augustil 1914. a. varahommikul kell 3,30 algas Pilsudsky küttide esimese kompaniiga — 160 mehega — ajaloolist rännakut Krakovist Kielce'sse, astudes välja sõjariistus Poola iseseisvuse tagasivõitmiseks.

valmistusega tegemist tegevates organisatsioonides.

Võistlusrännaku sooritamine vanal ajaloolisel teel, rajal, mida mööda sammunud omal ajal aatlisemad Poola iseseisvuse eest võitlejad, mõjub noorte hingedes kahtlemata sügavalt isamaaliselt kasvatavalt; veel enam, võistlused niisugustes oludes mõjuvad isegi teataval määral müstiliselt. Slaavi rahva iseloomule aga on kõik müstiline — kaasakiskuv ja meeldiv.

Võistluse korraldusel on püütud kinni pidada võimalikult kõigest sellest, kuidas sündis rännak

Eesti, Läti ja Soome kaitseliitude esitajad ühes saatjatega Wieliczka soolakaevandusi vaatamas. Enne maa-alustesse kaevandustesse laskumist.

Selle Poola ajaloos nii tähtsa momendi mälestuseks korraldavad Poola kütid nüüd iga aasta samal päeval suuri ülemaalisi küttide pidustusi, mille raskuspunktiks on 122 klm. pikkune võistlusrännak sama teed mööda, mida mööda sammus Pilsudsky 1914. a. esimeste küttidega vastu Poola vabadusele ja iseseisvusele.

See võistlusnumber on küttide juhtide poolt kahtlemata väga õnnelikult valitud: õnnelikult valitud niihästi sportlikust ja sõjalisest kui ka kasvatuslikust seisukohast.

Poolakad on oma vabadussõja kogemustel arvamisel, et neil ka tulevases sõjas väga palju manövreerida tuleb, mis suurel maa-alal tingib suuri ja pikki ning raskeid rännakuid. Sellepärast panevad nemad praegu sõjaväes suurt rõhku rännakute sooritamisele ja propageerivad ala treenerimist ka ennesõjaväeteenistusliku ette-

1914. a. Nii sünnib väljaastumine rännakule Krakovis samal ajal ja samast kohast kui 1914. aastalgi. Suuremad puhkused teel peetakse samadel kohtadel, kus peatusid esimesed kütid. Enne väljaastumist Krakovist loetakse ette käsk, mille andis Pilsudsky esimesele kompaniile 1914. aastal. Ühe sõnaga, siin on püütud teha kõik, mis võimalik, et noorte hingedes äratada huvi ja kaasakiskuvust võistlustele, on püütud siduda noortsugu Poola iseseisvuse võitlusega. Võistluse psükoloogiline moment on siin vääriiselt hinnatud.

Võistlusmaa pikkus on nagu tähendatud 122 klm. Rännaku sooritamine sünnib kolme päevaga; esimese päeva teekonna pikkus on 44 klm., teise päeva teekonna pikkus — 40 klm. ja kolmanda päeva — 38 klm. Võistlus on meeskondade vaheline; võistlevad drusiinid, kes koosnevad kolmeteistkümnest mehest, neist üks juht. Iga otdel võib välja panna niipalju meeskondi,

*) Vaata „Kaitse Kodu“ nr. 16, lhk. 695.

kui tahab. Rännak sünnib lahingrakmeis: iga mees on riietatud kütide (sõjaväe) vormi ja kannab kaasas püssi ühes väikese arvu padrunitega ja seljakotti, kuhu on asetatud hädatarvilisemad asjad ja toiduained.

Esimesed kaks päevateekonda peab rännak sündima sammu ja meeskonnad (drusiinid) peavad finisist kõik korruga läbi minema. Viimase — kolmanda päeva — rännakul on võistlus individuaalne ja meeskonnavahealine. Sammukäimist sel teekonnal enam ei nõuta, vaid võistlejad võivad kas või terve tee joosta. Samuti ei nõu-

gime teel, olid igati vaheldusrikkad ja huvitavad.

Kõigepealt tee: see läheb läbi lookleva Lääne-Poola maastiku, ta on lai ja sirgejooneline, võrdlemisi lamedate, kuid pikkade tõusudega, mis raskendab eriti rännakut. Mõlemil pool teed ainult kohati mõned üksikud puud, muidu lagedik, mis ei paku mingit varju kõrvetava päikese eest.

Krakovist väljasõidul (väljasõit oli kolm tundi peale starti) kohtame umbes kümnendal kilomeetril esimesi mahajäänuid: mõned väsinud,

Poola riigikaitse organisatsioonide paraad Jedshejevos kütide pidustuste puhul.

ta terve meeskonna ilmutumist korruga finisisse, vaid meeskonna paremus arvestamisel võetakse arvesse keskmine aeg, millel terve meeskond kohale jõudnud.

Stardist väljalaskmine sünnib meeskondadekaupa, iga poole minuti tagant. Start viimasele võistlusteekonnale sünnib kõigi võistlejate jaoks korruga. Drusiinid, kellel terve meeskond päralt ei jõua, langevad võistlusest välja.

Võistlejaid saadavad jalgratastel erilised kontrollijad; peale selle on teel veel hulk kontrollpunkte, kus võistlejatele ka toitu ja jooki jagatakse.

Kütide juhtide lahel vastutulekul võimaldati delegatsioonidele võistluse jälgimist, mitte ainult stardis ja finis, vaid ka esimese ja kolmanda päeva teekonna ulatusel.

Selleks sõideti esimesel võistluspäeval autodel Michov'ini, kus oli ette nähtud öine puhkus peale esimese päeva rännakut. Pildid, mida nä-

mõnedel jalad hõõrutud. Raske on aru saada üksikute meeste kokkuuluvust teatavatesse drusiinidesse: kõik sammuvad segi, nagu juhtub. Edasisõidul sõidame mööda naiskonnast, kes ka võistlusest osa võtavad; sammuvad pikal sammul ja täiesti korras. Väsimus peegeldub siiski juba nende nägudel.

Mida kaugemale sõit läheb, seda korralikumaid meeskondi näeme. Siin on juhus näha, millise tähtsuse omab sõjalisest seisukohast just meeskonna võistlus, kuidas ta kasvatab ühistunnet, arusaamist üksteise aitamise tähtsusest. Silmame tugevaid, täitsa värskeid mehi, kes kannavad veel kahe teise kaasvõitleja püsse, kuna viimased toetatud kolmandatest meeskonnaga kaasa püüavad sammuda. Paaris kolmes meeskonnas kantakse väsinuid või haigeiks jäänud mehi isegi kätel. Need on ilusad ja meeldivad pildid meeskonna võistlusest, mis aitavad kahtlemata palju selleks kaasa, et lahingulokorras samuti talitatakse.

Veel avanes meil võimalus jälgida võistlust kolmandal päeval. Siin oli käimas juba täitsa regulaarne maraton, ainult selle vahega, et võistlejatel jooks rakmetes ja püssiga raskemaks kujunes kui harilikul maratonil.

Esimesi paremaid mehi oli näha vahetpidamata jooksmas. Mõned neist olid püüdnud endale kergendust luua seeläbi, et jooksid palja jalu ja spordipükstes, kandes saapaid ja vormipükse seljakotis.

Võistlejatele tagant järele sõites jõuame esimese meheni, kes veab. See on keskmise kasvuga, läbitreeneritud tõmmu näoga noormees, keegi

raskest teekonnast jookseb ta mööda lilledega kaetud tänavat. Teda saadavad rahva mürisevad elaguhüüded, temale näkku lendavad roosid, kaela — pärjad, milledest seal peatuma jääb ainult üks. Kell 7.44 purustab Michael Bär an esimesena finishlinde, purustab läinud aasta rekordi, kattes 38 klm. pika teekonna 3 tunni 42 minuti 0,8 sekundiga.

Finishilindist möödumisel on ta veel võrdlemisi värske ja läheb omal jalul end puhastama ja ümber riietuma. Temale järgneb Stanislav Km icic, Krakov, ajaga 3:44:03 ja Adam Ok on, 27. jalgväe-rügemendist, ajaga 3:44:08.

„Szlakiem kadrovki“ marssijad, teel.

Báran Vieliezkast, Krakovi juurest. Ta jookseb pikkade sammudega, heas tempos, olles finishist veel umbes 8—10 klm. eemal. Temale järgnevad umbes ½ klm. kaugusel kaks meest, pidades tugevasti üksteisega sammu. Järgmiste vahe on juba suurem.

Kella ½8-ks sõidame ette finishisse. Finishi kohale on ehitatud suur tribüün, ilustatud Poola lippudega ja ilupuudega. Rahvast murruna linna tänavail. Finishisse oodatakse enne esimese mehe päralejõudmist ka Pilsudskyt.

Viimane ilmub kell 7.35. Delegatsioonid esitatakse temale. Kell 7.40 käib läbi rahvahulga suur ärevus: tuleb, tuleb! Mõni minut hiljem tuleb teekäänaku tagant nähtavale üliheas tempos liikuv mees, lühikestes spordipükstes, püss pahempidi risti üle õla, läbi ja läbi higine, tolmuga kaetud. See on sama mees, kes vedas 10 klm. enne finishit — Báran.

Pikkade sammudega ligineb ta läbi elava inimüüri finishilindile. Viimased sada meetrit

Järgmistena, kes kõik eelmise aasta rekordid purustasid, tulid kohale:

4. Zatorski 3:47:45;
5. Korablin 3:56:04;
6. kapral Stauczyk 4:00:17;
7. Magroviez 4:02:25;
8. Stashura 4:03:00;
9. Vanat 4:03:29;
10. Rudel 4:04:12.

Võistlustest võttis osa üldse 70 drusiini 910 mehega. Osavõtjate arv läinud aastaga võrreldes oli kasvanud ligi viiekordseks.

See näitab, et kütid sellest võistlusest ikka enam ja enam hakkavad lugu pidama, et küttide juhid õieti on hinnanud võistluste psükoloogilist momenti.

Ka meeskondade poolt saavutatud tagajärjed on võrdlemisi rahuldavad. Esimesele kohale tulnud 27. jalgväe rügemendi meeskonna aeg oli 16 tundi 28 min. 47 sek., mis teeb keskmiselt

7,5 klm. tunnis. Et aga 27. jalgväe rügemendi (regulaarväe) meeskond väljaspool võistlust kaasa võistles, loeti võitjaks Krakovi 1. meeskond, kes maa kattis 17 tunni, 31 minuti, 48 sekundiga.

Tunniline vahe esimesena ja teisena kohale jõudnud meeskondade vahel näitab, et kütid praegu ikkagi veel regulaarsõjaväega ka rännakus ei suuda võistelda. Siiski purustasid kuus meeskonda läinudaastase rekordi. Silma torkab aga asjaolu, et 70-st stardist väljaläinud drusiinist tervelt 48 diskvalifitseeriti ja ainult 22 kohale jõudsid. Kuid ka see on juba kena saavutus ja annab tunnustust sellest, et sõjaline väljaõpe kütide organisatsiooni kohaselt heal järjel seisab.

Neist rännakvõistlustest võiksime meie nii mõndagi õppida. Rännakute korraldamine võistluse näol on iseendast huvitav ja kaasakiskuv, võimaldab kaitseliidu ettevalmistust sõjategevuseks ilma suurema tüdimuseta, võimaldab seda sportides ja mängides ja peaks seepärast leidma laialist kasutamist kaitseliidu väljaõppel. Küsimus on, kas meil on vajadus korraldada nii pikki rännakvõistlusi kui see sünnib Poolas. Olgugi, et ülisuur vastupidavus ei ole sõjaolukorras kunagi üleliigne, näib mulle isiklikult, et meie oludes, eriti kaitseliidul, nii suure rännaku ettevalmistuse peale aega ei jätku. Selle ala treeningu peale tuleks tarvitada liig palju aega ja selle vähesa aja kasutamisel, mis meil väljaõppe jaoks kasutada, saaks teiste õppealade peale liig vähe tähelepanu juhitud. Ühe päeva teekonna pikkuseid rännakuid — 25—35 kilomeetrit — tuleks aga tingimata ka meie võistluskavadesse üles võtta. Neid tuleks siis muidugi lahingrakmeis sooritada ja nad peavad olema seotud tingimata rännakule järgneva laskmisega, sest harva tuleb meie oludes sõja korral ette n. n. matkrännakuid, kus meil kokkupuutumist vaenlasega ei ole. Meie sõdurid peavad olema nii ettevalmistatud, et normaalne, isegi forsseeritud rännak, lasketagajärgede peale mõju ei avaldaks; et seda kätte saada — selleks vaja kavakindlat treeningut ja selleks peavad kaasa aitama rahuajal sel alal korraldatud võistlused.

Kütide sõjalist ettevalmistust oli meil võimalik jälgida veel meie Poolas viibimise viimasel päeval, 9. augustil, Varssavi läheduses kütide laagris. Siin demonstreeris üks Varssavi kütide kompanii, kes oli parajasti laagriõppustel, kompanii pealetungi. Tegevus arenes kallaletungi järgus; vaenlase poolt töötas patareid, pealetungijatele oli kaasa antud 2 rasket kuulipildujat. Paukpadrunite tarvituselevõtmine tegi õppuse näitlikuks ja huvitavaks.

Ka see õppus, mis milleski korralikult väljaõpetatud sõjaväe osa tegevusest maha ei jää-

nud, näitas, et kütid oma sõjalise ettevalmistuse kallal intensiivset tööd teevad.

Vastuvõtmisest, ringsõitudest ja üldmuljeist Poolas.

Kui siinkohal juttu teha vastuvõtmisest, siis ei saa veel kord alla kriipsutamata jätta seda ülilakkust ja vastuvõtlikkust, mida ilmutavad poolakad igal sammul oma külaliste vastu. Meid panj imestama see elavus ja väsimatus, millega meile ikka ja ikka jälle vastu tuldi ja seletusi anti küll kütideorganisatsiooni kui ka muude Poola rahva elusse puutuvate küsimuste kohta.

Veel suurem südameikkus vastuvõtmises kui sõidul Poola piirilt Vilnoli sai meile osaks sõidul Varssavist Krakovisse. Selle peale vaatamata, et oli tööpäev, ei puudunud üheski jaamas, kus peatus rong, aukompanii, tervitused ja määratu rahvahulk. Mis meile silma paistis, oli see, et mitte ainult kütide organisatsiooni liikmed sellest vastuvõtust osa ei võtnud, vaid ka sõjavägi, seltskondlike organisatsioonide esitajad ja rahvas.

Meie Krakovis viibimine kujunes seepärast ka ülimumavaks ja huvitavaks. Krakovis, Poola vanas pealinna, kõneleb nii öelda iga maja, iga kivi Poola hiilgavast minevikust. Siin on vanade kirikute ja ehituste kõrval, mis igaüks omaette kunstiteos, suurimaks ja kaunimaks Poola hiilgava mineviku ausambaks Vaveli loss, endine Poola kuningate residents ja matusepaik. Lossis asusid omal ajal Austria väed; nende paigutamiseks ettevõetud ümberehitused röövisid lossilt peaaegu täitsa tema antiikilme, kuid praegu olakse ametis seega, et lossi jälle tema endisesse seisukorda seada, s. o. anda temale väljanägemine, mille ta omas ajal, kui ta oli Poola kuningate residentsiks. Kaugele üle linna, kõrgelt mäekingult, paistab massiivne ja jõurikas mälestusmärk — see on Poola rahvuskangelase Kosciuszko kalmuküngas.

Krakov, Poola endine pealinn, Poola kunsti ja teaduse hääl, sarnaneb väliselt mitmeti Tallinnale.

Vaveli lossi, linna muuseumi ja vanemate kirikute vaatlemisele oli pühendatud pool päeva. Sellele järgnes eine Krakovi korpuse ülema juures ja siis väljasõit Krakovist 15 km. eemalolevatesse Vieliezcka soolakaevandustesse.

Vieliezcka soolakaevandus on üks suurematest Euroopas ja pakub turistidele nii mõndagi huvitavat. Ka siin tuli jälle imetleda seda väsimatust ja lahkust, millega meile vastu tuli kaevanduse direktsoon kaevanduse näitamisel. Veel sama päeva õhtul läks sõit Krakovist Katowice'sse.

Katovices pidi meile osaks saama ootamatult suurejooneline vastuvõtt. Jaamas vastu mui-

dugi aukompanii, lippudega, muusikaga. Silma torkas aukompanii koosseis oma mitmekesise riietusega. Lähemal järelepärimisel selgub, et siin aukompanii koosseisu ei kuulu mitte ainult kütid, vaid ka teiste organisatsioonide esitajad, kes osa võtavad ennesõjaväeteenistustlikust ettevalmistusest: nii sokolid, povstan'syd, halleristid jne. Eriti originaalne oma riietuse poolest on orkester: kõik üleni mustas vormiriides kuldööpidega, peas mustad ümmargused nokata mütsid, millede külge kinnitatud suured punastest sulgedest koosnevad tutid. See on söekaevanduse töolistest koosnev orkester, kes ise soovi avaldanud Balti külaliste vastuvõttust osa võtta. Aukompanii paraad vastu võetud ja tervitused öeldud, sammume läbi jaamahoone arvamises, et nüüd vastuvõtu tseremonii läbi, kuid oma suureks imestuseks näeme, et siin meid ootab veel suurem paraad, mis üles seatud spaleerina jaamast kuni võõrastemajani, kuhu elama asume. Siin tutvuneme kõigi nende organisatsioonidega, kelle esitajaid juba aukompaniis nägime. Neile seltsivad veel kohalikud sportlikud ja naisorganisatsioonid, tuletõrjujad jne. Rahvast tänavail murruna. Näib, nagu oleks kogu linn jalul.

15 minutit hiljem järgnes selle paraadi defileerumine linna peatänavat mööda.

Paraadile järgnes pidulik etendus linna-teatris, kus tervitusi ütles kohaliku seltskonna esitaja. pidades pikema kõne Põhjamaade ajaloost, kunstist ja kehalise kasvatuse levimisest neil maadel. Sellele järgnesid sportlikud ettekan- ded ja kontsertnumbrid.

Järgmine päev oli pühendatud söekaevanduste ja riikliku lämmastikuvabriku ning kütide lennukooli vaatlemisele. Söekaevandustes käib töö praegusel ajal erilise intensiivsusega. Inglise söekaevandustööliste streigi tõttu on Poola süsi laialisel määral ilmaturule pääsnud ja nüüd ei jõua Poola kõiki saadud tellimisi täitagi. Süte massiline väljavedu aga on parandanud sloti kurssi ja seega Poola majanduslikku seisukorda üldse.

Ülem-Sileesiaga omandab Poola kahtlemata rikkama ja tulutoovama maa-ala. Siia on koon-datud suurem osa Poola suurtööstusest, siin asu- vad ka Poola riigikaitse seisukohast tähtsad kee- miatehased. Kuid teisest küljest sunnib selle maa-ala geograafiline asend poolakaid selle kait- sele erilist rõhku panema. Selle küsimuse lahend- damist kergendavad kahtlemata kõik need vaba- tahtlikud organisatsioonid, milledest jutt oli eelpool. Just selles rajoonis teostatakse väljaõp- pust kõige intensiivsemalt ja õppusest osavõtjate arv on siin protsentuaalselt kõige suurem.

Katoviece's korraldatud paraad jättis mulje, et siin on sõna otsekoheses mõttes iga mees, kes suudab püssi kanda, iga moment lahinguvalmis.

Kuid nii kütide kui ka teiste sarnaste organi- satsioonide lahinguvalmis olekut vähendab asja- olu, et neil püsse mitte alaliselt kodus ei ole. Viimased hoitakse alal kas omavalitsusasutuste või väeosade juures ja antakse välja ainult õp- puste ajaks.

Pidustuste kulminatsioonipunktiks olid le- gionääride kongress ja võistlusrännaku lõpp pü- hapäeval, 8. augustil Kielce'is.

Esimene finishi jõudja M. Bóran lõpetades pärast kahejärgulist grupirändamist 38 kilom. pikkuse individuaal-jooksu.

Traditsiooniliseks legionääride kongressiks oli Kielce'isse sõitnud ka Pilsudski, vastuvõetuna rahvamasside vaimustatud elaguhüüetega, tervi- tatud kui rahvakangelane. Pilsudski näol peegel- dub tahtejõud ja otsustamisvõime. Ta on elav ja liikuv seltskonnas ja mõistab väga elavalt juttu vesta. Kielce'is vähemalt jäi mulje, et Pilsudskil on rahva hulgas ütleмата suur poolehoid: igas kohas, kuhu ta ilmus, võeti ta vastu võimsate elaguhüüetega, püüti teda ümbritseda ja suu- delda tema käsi.

Pilsudski auks korraldatud banketist osavõt- misega lõppes meie viibimine Kielce'is ja esmas-

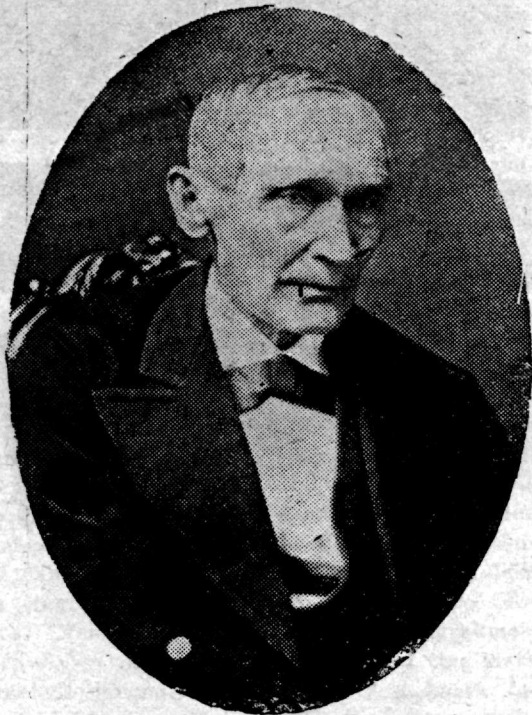
päeva, 9. augusti, hommikul olime jälle tagasi Varssavis.

Siin kulub suurem osa päevast visiitide tegemisele ja ainult pealiskaudselt saime tutvuneda ilusa Lazienski pargiga ning kohtadega, kus aset leidsid maikuu võistlused. Kell 4 oli sõjaministri poolt korraldatud eine ja sellele järgnes küttide taktikalise õppuse vaatlemine. Öhtuks olime pa-

lutud meie saadiku poolt õhtusöögile. Kell 23.30 asusime kõige paremate mälestustega Poolast ja Poola küttidest teele kojupoole. Jaamas, enne ärasõitu, annetasid poolakad meie delegatsioonile juhib, kol.-leitn. Vendele, Poola aumõõga. Sama annetuse osaliseks said ka Soome ja Läti delegatsioonide juhid.

— g. —

Lauluisa Kreutzwaldi mälestamine.

võitudega võitlejaks rahva vaimlise vabaduse väljadel on tingimata lugupeetud lauluisa Fr. R. Kreutzwald, kellele avati 29. augustil Võru väikeses pargis prof. A. Adamsoni kavandi järel valmistatud mälestussammas suure pidulikusega.

Kullase lõikukuu päikeseline pühapäev. Tassane tuul hõljutab puid, langeb esimesi kolletavaid sügislehti. Aeglaselt rulluvad järvelt rannale hallid ja väikesed lainekehed. Hommikune päike kuldab järve, see sädeleb ja sädeleb.

Väike Võru ei olegi täna vaikne nagu muidu. Lauluisa kodulinn, kus möödusid ta elusüüise hallid ja tuulised aastad, vaheldudes rõõmu ja murega, on täna elav. Liikumist harukordselt palju. Inimesi kaugelt ja lähedalt.

Kell üks peab algama lauluisa samba avamine, kuid juba paar tundi enne seda hakkab koguma parki inimesi. Samba avamise algul on park rahvast täis. Nii täis, et sellist rahvakogu pole park varem näinudki.

Möödub vähe aega üle määratud alguse, kui orkester tervituseks hakkab mängima — tulevad riigivanem Teemant, põllutööminister Kerem ja teised juhtivad riigitegelased saatjatega.

Harras on silmapilk, kui mängib uuesti orkester — sündmusele vastavat pala. See lõppenud, astub kõnetoolile Fr. R. Kreutzwaldi mälestuse jäädvustamise seltsi esimees J. Käis, kes tervitab kõiki kokkukogunuid, eriti aga riigivanemat ja teisi riigi juhte. Oma tervituskõnes tähendab kõneleja et Võrul, kaunil Tamula järve kaldal on see au, et jäädvustab esimesena Kreutzwaldi mälestuse avalikkuse ees. Sellel on suur tähtsus — tahame ju seega väljendada tänutunnet lauluisale ja rahva kasuks tehtud töö eest. Meie kummardame täna lauluisa vaimu ees, sest ta oli aateline, rahva kasuks töötaja, kes ei keeldunud millalgi andmast abi neile, kes seda vajasisid.

Kui meie oskame neid austada, kes rahva kasuks, heaks käekäiguks oma jõu ohverdanud, siis on ka olemas meis rahvustunnet. Too aeg, mil Kreutzwald elas ja tegutses, oli hoopis teine kui nüüd. „Ajad on muutunud.“ Meie oleme nüüd vabad ja võime austada vabadusevõitlejaid.

See rahvas ei ole veel vaba rahvas, kel poliitiline iseseisvus olemas. Vabaks rahvaks võib nimetada vaid seda rahvast, kel peale poliitilise iseseisvuse, vabaduse on oma vaimline, kultuuriline iseseisvus, vabadus. Poliitiline vabadus on kest, vaimline, kultuuriline vabadus aga tuum. Nagu ei saa olla kest tuumata ja tuum kestata, nii ei saa olla ükski rahvas vaba, kui tal olemas vaid poliitiline või vaimline vabadus. Meie oleme õnnelik rahvas, meil on mõlemad vabadused, iseseisvused. Ja kuigi kumbki veel peab tihenema, arenema, pole meil põhjusi halbadeks eeldusteks.

Ei tule austada ja mälestada mitte ainult poliitilise iseseisvuse ja vabaduse võitlejaid, vaid ka neid, kes võidelnud sõnaga, vaimu, kultuuri vabaduse eest.

Üheks meie suuremaks, kangelaslikumaks

Olud ei ole lubanud varem jäädvustada Kreutzwaldi mälestust avalikkuse ees. Alles meie riiklik iseseisvus on selle võimaldanud. Tänapäev on meie rahvale au- ja peopäevaks. Kõneleja palub lugupeetud riigivanemat tõmmata sambalt kate.

Kõnetoolile asubki riigivanem, kes algab kõnet küsimusega: „Kes ei tunneks Ants Laipmani pilti „Fr. R. Kreutzwald“? Kreutzwald nägi kodu kasvavat. Ta nägi vaimus meie riiklikku iseseisvust. Ja need ta ennustused on täitunud, polegi valed. Kogu meie vabadus, kui poliitiline nii vaimlinegi, on saavutatud tulise ja tahteküllase tegutsemisega. Kreutzwald oli juhitud mõttest — kaugelt näen kodu kasvavat. Tasa ja targu töötades olid talle selged ta sihid ja püüded. Väga kahtlane, kas oleks siis meid siin, nii nagu oleme, kui poleks olnud meie Kreutzwaldi. Ta on tulisem, aga selle juures mitte äge ärkamiseaja tegelane. Ei ole ühelgi rahval tõsist rahvuslikku kultuuri, kui pole tal vaimlist iseseisvust. Ja et see meil olemas, võlgname tänu eeskätt just Kreutzwaldile.“

Riigivanem avab samba, kate langeb kahisedes alla. Ja kõneleja lõpetab sõnadega „Armastus on püstitanud selle samba. Selle samba, mis peab tuletama meele meile kohustus meie rahvusliku kultuuri ja vabaduse vastu.“

Orkestri saatel laulab mitmetuhandeline rahvakogu hümmi. Siis õnnistavad sammast luteriusu kombete järgi õpetaja Martenson, vene-õigeusu kombe järgi aga preester Rõbakov.

„Kandle“ segakoor laulab „Veel kaitseb kange Kalev“... Võimsad hääled sütitavad tundeid, igaüks elab kaasa sündmusele ja silmapilgule.

Järgnevad tervitused. Neid on palju. Esialgu kõnelevad kohalikkude organisatsioonide ja seltside esitajad. Siis teised. Ka telegrammi teel on tervitanud paljud, pea kõik linna- ja maakonnavalitsused, mitmed organisatsioonid, eraisikud jne. Väga imelik ja võõrastav oli aga see, et Eesti Kirjanikkude Liit ei elanudki kaasa sellele sündmusele. Puudus esitaja, puudus ka tervitustelegramm. Kreutzwald oli ju ka kirjanik! Peaks seda vist ikkagi teadma E. Kirjanikkude Liitki, teda mälestama ja austama. Ka ajalehtedelt puudusid tervitused. Ainult noorsoo ajakirja „Tõusmete“ toimetaja K. Ehrmann tervitas toimetuse poolt.

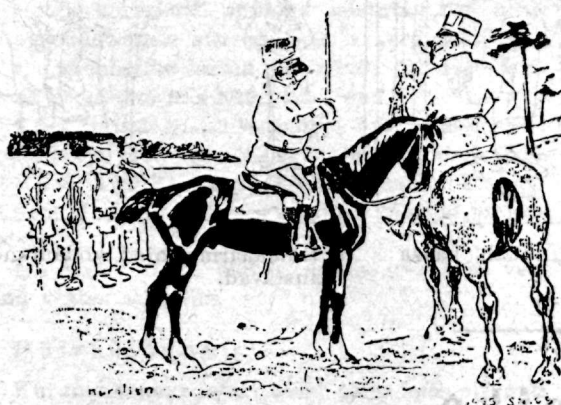
Peale tervitusi järgnesid muusikalised ettekanded ja seltsi tegevuse aruanne. Viimasest selgus, et sammas, mis ehitatud insener Vaehri juhatusel, on läinud maksma ligi 800 tuhat marka. Seltsil on kavatsus Võru Käsitöölise seltsilt ostuteel omandada maja, kus elas Kreutzwald, et sinna asetada Kreutzwaldi muuseum. On teisiigi vähema tähtsusega kavatsusi.

Samba avamine on lõppenud. Aga inimesed ei lähegi ära. Vahivad ja vaatlevad kaua. Alles siis, kui pilved päikse katsid ja vihma piserdama hakkas, valgusid inimesedki laiali. Sadu suureneb. Kõik jooksevad vihma eest varju. Aga Kreutzwald jäi üksi parki. Jäi üksi, nagu ta maises eluski alati armastas olla...

K. Eh.

Naljad.

Raport.

Kolonel-leitnant: Kannan ette, meie rügemendist mina ja kolm meest kohal, 216 marssimise palavuses haigeks jäänud, 184 jalgupidi soos kinni, 67 jalad ära väänatud ja ülejäanud on jäljetult kadunud.

Kolonel: Hästi marsitud. Pistke need kolm kohalejõudnud meest aresti ja lõpetame tänaseks õppused.

Soomekl. ajakirjast „Hakkapeliittä“.

Aleksander III küsitles kord Krasnoje Seloo sõjaväelaagri Vene väes teenivat soomlast sõdurit:

— Kas himustad ka mõnd vaenlast täägivõitluses surnuks pista?

— Just nii! Vähemalt kümme venelast.

*

Kompanii pealik: Kui suurel määral vihmasadu mõjub kuuli jennu peale?

Malevlane: Hm! Kuul lööb roostetama...

Nicolai Lorenz,

Tallinn, Rüütli t. 4.

Kõige parem ostukoht:

I pealishahad, rilled ja tarbed luk-suskingade jaoks. Joonestamis-riistad koolidele ja bürootarbed. Spordiabinõud.

**Kalossitähed,
kõige paremad prantsuse — en gros.**

Kaitseliit.

1) Väljamaalased imestavad ja on üllatunud.

2) Daamid on vaimustatud.

3) Eluvõõras „ilmaparandaja“ vihkab kõigest hingest.

4) Riigikukutaja kardab nagu tuld.

5) Väike poisski püüab kaasa sammuda.

6) Isamaaarmastajad kodanikud austavad.

Kroonika.

Tartu linna ja maakonna kaitsejõudude häire
14./15. augusti öösel.

Laupäeva õhtul kella 10 paiku möödudes Tartu maleva staabi asukohast võis tahtmata tähele panna elavat liikumist viimase ümbruskonnas, küll jalgsi, küll sõiduriistadel, mis lasi oletada

midagi erakorralist, kuid harilikule vaatajale jäi see ikkagi saladuseks, mis õieti lahti ehk mis on tulemas.

Kuid sündmus enesega kaua oodata ei lasknud ja juba mõni sekund peale kella 11 ärälöömist vuriseb telefon ja Tartumaa maleva pealik kolo-

nel-leitnant J. Unt teeb maale maleva üksuste pealikutele esimesed korraldused häireks, mis sünnib imekiirelt. Vähe üle tunni kulub selleks, kui suuremale osale üksustele korraldused häireks edasi antud. Tänuväärt kaasabi pakkus selleks sõna tõsisel mõttes Tartu telefoni keskjaam ja magistraal maa äratamisel, sest maa telefoni keskjaamade ja punktide väljakutumine öösiti on võrdlemisi suurte raskustega ühenduses ja sagedasti isegi võimatu, sest kaugelt suuremal osal neist puudub öövalve ja äratus- või signaalkellad. Igatahes need puudused on tingimata tarvis kõrvaldada. Vähemalt igas vallamajas peaks olema oma äratussignaal ja side piirkonna üksuse pealikutega.

Kogumine oma kogumiskohtadesse sündis peasjaliselt käskjalgade ja osalt ka telefonide kaudu, mis ehk mõnel pool tikkus pikale venima, kuid siiski üldiselt rahuldavalt korda läks. Kõik võtsid asja tõsiselt, mis ka häire kordaminekuks palju kaasa aitas. Iseäranis rõõmustavaks nähtuseks tuleb seda pidada, et siin eesotsas sammuvad meie vabadussõja veteraanid, kes kõige rohkem oskavad hinnata seda, mis tähendab olla vaba ja iseseisev oma kodus. Häire esimestel tundidel paistis kokkutulnute arv üksikute arvates küll vähepoolne olevat, kuid kui arvesse võtta, et malevlased kogumispunktides 10—20 versta kaugusel elavad, siis võib kokkukogumist koguni kiireks pidada, kui see sünnib ühe kuni kahe tunni jooksul ehk ka veel rohkem aega võtab.

Iseenesest mõistetav, et ka üksikud puudused ja vead ilmsiks tulid, küll side alal, küll kokkukogumistes jne., kuid siiski ei saa kõrgelt hindamata jätta nende meeste tahet end tõsiselt rakendada kodu kaitseks. Ei saa ka ära tähendamata jätta, et see oli esimene häire maakonna malevas ja mis täiesti teadmata ja kõigile ootamata korraldati, millega seletatav ka üksikute kodanikkude araverelikus ja kergeusklikkus, n. n. „vananaiste hirmu ja õuduse juttude“ levimisel, et ei tea, mis nüüd lahti on?!

Alles hilisel hommikutunnil anti käsk häire lõpetada ja loeti ette 2. diviisi ülema kindral E. Põdder'i ja Tartumaa maleva pealiku kolonelleitnant J. Unt'i ringkirjaline läkitus malevlastele.

Nii mindi laiali ülevas meeleolus... ja veel kaua vestes selle üle.

Häire linnas.

Kui maakonnas juba „sõda“ täies hoos oli, anti 2. diviisi staabist algussignaal häireks ka Tartu linnale kell 2,10 öösel, millele mõne minuti järele vastasid ka maleva staabi signaalid. Vähe hiljem hakkasid töötama kiriku kellad ja lõpuks ka aurusireen (kell 2,35). Telefoniside oli katkestatud, nii et kõik korraldused häire signaalide töötamapanemiseks käskjalgadega tehti, millest

K. Kõll.

Rohu- ja värvi- kauplus.

Tallinnas, S. Pärnu m. 12.

Soovifab suurel ja väikesel arvul

maalri- ja tiseri- tarbeaineid.

Mineraal-, määrd-,
taime- ja söögiõlisid.

Kiluvürtsi ja vürtsikaupu.

Seebikivi, kolofooniumi,
soodat, keemia-, kos-
meetika-, tualett- ja
- - kummikaupu. - -

„Brauns'i“, „Matsina“,
„Karu“ ja „Star'i“
riidevärve.

Riide- saapa-, käe-, põrand ja
pesuharju.

KÕIGE KASULIKUM JA
MAITSEVAM ON SIISKI

TEE

POPOFF

MÜÜGIL
PAREMATES ÄRIDES

NAHAVABRIK „VIRO“

Rakveres, Eesti Narva tän. 24

Kõnetraat: vabrik 134 - korter 81.

Võtab vastu parkimiseks igasugu nahku, kui lamba- nil kasukanahku, vastutades korraliku töö eest. :: Hinnad soodsad.

Valmistab ja on alati ladust saada kõiksugu pastla-, sussi- ja pineollinahka, musta ja valget juhti, seremettnahka ja kõiksugu pealnahka, näit. sihve, voorsuad j. n. e.

Kübara-, mütsi- ja valmisriietekauplus
asut. 1920. a.

B. Platov & R. Chasan

Rakveres,
Tallinna t. 19, Vene kiriku kõrval.

Soovitame
oma kauplusest

karusnahkasid, karakul,
kängru, bibrit, skunks
:: j. n. e. ::

Tehakse tellimiste peale
igasuguseid vormimütse
ning suures valikus kõiksuguseid valmisriideid
möödukate hindadega
vähemal ja suuremal
:: arvul. ::

Saku õllevabriku A.-S. Ladu.

Oma mineraalvetetehas. Kohvipõletus. Koloniaal-, veini- ja delikatesskaubad. Tuntud paremad „Kave“ kompvekid. Värske kodumaa taimevõi „Kokk“ ja „Kokovar“, soovitatav iseäranis pagaritele.

Oskar Pedriks,

(end. Frederking)

Pikk tän. nr. 9, Rakveres. Telefon nr. 179.

JOH. HUBEL'i

VEINI- JA KOLONIAALKAUPLUS

Rakveres, Pikk t. nr. 39, telef. 24

soovitatav suures valikus kõiksugust

koloniaalkaupa

en-gros ja en-détail, veine, likööre
ja napse,

„HOLSTIKA“ riidevärve.

Valga õlut.

osalt seletatav ka pikale veniv signaalide töötamահakkamine. Ka kuuldavuse suhtes jätvad signaalid mõndagi soovida, siiski üksikutes linnasades olevat täiesti selgesti sireeni kuulda olnud, aga mitte sugugi halb ei oleks, kui need veelgi täiendataks, nii et kuuldavus üle kogu linna ulatuks.

Mõne minuti järele oli maleva staap täielises „sõjalukorras“, tehti korraldusi, jagati käske jne. II malevkonna naisrühm organiseeris esimese abi andmist maleva staabis, sama tegi ka I malevkonna naisrühm oma malevkonna asukohas.

Malevlaste kogumine sündis võrreldes kahe esimese häirega palju kiiremini ja lahingolukorrale vastavamalt. Ei olnud enam näha üksikult „sibamist“ ja rahulist „jalutamist“, püss rihmal ning laadimata, vaid juba liiguti gruppide kaupa tänavvõitluse taktika nõuete kohaselt.

Määratud kohtade vallutamine ei läinud küll nii kiiresti, kui seda ehk soovida oleks võinud, aga 30—45 minuti jooksul sündinud vallutamist häire algusest arvates on ka väga raske just pikalevenivaks pidada — malevlaste seisukohalt välja minnes, kui arvestada sellega, et riidesse panek, kogumispunkti minek ja määratud koha vallutamine kõik aega võtab, siis peab ka selles suhtes täiesti rahule jääma. Side tikkus siiski mõnes üksuses lonkama, mille peale tuleks aga edaspidi erilist rõhku panna. Linnas viibivatest malevlastest võtis häirest osa 75%. Kõige tugevamini esines II (linna) malevkond.

Õnnetumaid juhtumisi peale ühe malevlase käe kriimustuse, kellele ka kohe arstiabi anti, ei olnud.

Kui maha arvata mõned üksikud postidel, vallutamisel jne. ehtetunud vead ja puudused, siis tuleb ka linnas häiret üldiselt kordaläinuks pidada, kusjuures tuleb veel seda silmas pidada, et häire täiesti ootamata tuli mitte üksi malevlastele, vaid ka pealikutele.

Lõpuks olgu tähendatud, et see häire oli ühine kaitseväega; viimase tegevust ei olnud kahjuks võimalik jälgida, kuid nii palju kui kuulda, on häire ka kaitsevæes paremini korda läinud kui eelmisel korral. K.

Spordipidustused Tapa malevkonnas.

21. ja 22. augustil s. a. korraldas Tapa malevkond ühes I soomusrongide rügemendiga esimesed suuremad spordivõistlused Tapa malevkonna spordiväljal. Võistlused algasid laupäeval, 21. aug., ja lõppesid pühapäeval, 22. aug. — Võistlustest võttis osa ligi 80 sportlast. — Võistluste kavas oli: kergejõustik ja mängud.

Võistluste tagajärjed olid järgmised:

Kergejõustik:

1) 100 mtr. jooksus: 1. Strömberg (Tapa malev) 12,00; 2. Kool (Tapa malev) 12,4; 3. Sengbusch (I smr. rüg.) 12,6.

2) 200 mtr. jooksus: 1. Strömberg (Tapa malev) 26,7; 2. Loorberg (Tapa mal.) 27,2; 3. Kool (Tapa mal.) 27,5.

3) 1500 mtr. jooksus: 1. Luusenberg (I smr. rüg.) 4:49,2; 2. Kuusik (I smr. rüg.) 4:55,0; 3. Karro (I smr. rüg.) 4:55,1.

4) 3000 mtr. jooksus: 1. Luusenberg (I smr. rüg.) 10,36; 2. Karro (I smr. rüg.) 10,45; 3. Kuusik (I smr. rüg.) 10,46.

5. Kõrgushüppes hooga: 1. Loorberg (Tapa mal.) 1,55; 2. Kool (Tapa mal.) 1,50; 3. Poom (Tapa mal.) 1,45.

6) Kaugushüppes hooga: 1. Poom (Tapa mal.) 5,69; 2. Strömberg (Tapa mal.) 5,62; 3. Kool (Tapa mal.) 5,58.

7) Teivashüppes: 1. Mäe (I smr. rüg.) 305; 2. Reisak (Tapa mal.) 265; 3. Turro (I smr. rüg.) 260.

8) Kettaheites: 1. Arm (I smr. rüg.) 37,12; 2. Annus (I smr. rüg.) 35,07; 3. Poom (Tapa mal.) 32,46.

9) Kuulitõukes: 1. Poom (Tapa mal.) 11,35; 2. Mäe (I smr. rüg.) 10,25; 3. Arm (I smr. rüg.) 9,86.

10. Odaviskes: 1. Poom (Tapa mal.) 46,14; 2. Reitsak (Tapa mal.) 44,85; 3. Annus (I smr. rüg.) 42,35.

11) Kranaadi viskes: 1. Paal (I smr. rüg.) 67,11; 2. Annus (I smr. rüg.) 64,22; 3. Juhkam (Tapa mal.) 63,48.

Teatejooksus 800+400+200+200 tuli esimesele kohale I smr. rüg. meeskond.

Laupäeval, 21. aug., korraldatud jalgpallivõistlusel Tapa malewk. ja I smr. rüg. koondatud meeskonna ning Tapa malevkonna Aegviidu komp. meeskonna vahel tuli võitjaks koondatud meeskond vahekorraga 14:0

Pühapäeval, 22. aug., võistles koondatud meeskond Rakvere s. s. „Kalevi“ meeskonnaga, kusjuures mäng lõppes tagajärjega 6:1 Tapa kasuks.

A. N.

Aegviidu kompanii juure spordiklubi asutatud.

Hiljuti asutati Tapa malevkonna Aegviidu komp. juure spordiklubi, mis juba energiliselt tegutsema on hakanud. On muretsetud tarvilisel määral spordiabinõusid ja korraldatud võistlusi. Klubil on ka oma jalgpallimeeskond.

A. N.

Kaitseliidu asutamine ja kaitseliitlaste vannutamine Riidajas, Sakalamaal.

15. aug. kell 12-ks olid Riidaja vallamajja end kokku kogunud selle valla ärksamad kodanikud, kes kohustusetundega oma kodumaa ja ligimese vastu olid soovi avaldanud astuda kaitseliidu peresse, seega ühtlasi pannes aluse kaitseliidu tegevusele selles vallas.

Olgu tähendatud, et seni see tegevus siin seisis täitsa soigus kui kaugemas lõunapoolsemas

VIRU PANK

RAKVERES

Pika ja Tall. tän. nurgal, oma majas

**Suurem koha-
lik rahaasutus.**

**Toimetab kõiki
pangaoperatsioone**

**Maksab hoiumummade pealt kõr-
geid protsente.**

FIRMA J.G.DUSCHKIN RAKVERES.

Alati laos

käsitööriistu,

ehitusmaterjali,

rauda,

terast j. n. e.;

jahipüsse,

revolvreid,

laskemoona

saadaval.

Telef. nr. 224.

maakonna nurgas, olles Kärstna kõrgustiku ja ta metsadega nagu lahutatud oma maakonnast. Omal ajal, nimelt kaitseliidu algpäevil, pooldas enamus ühinemist Valgamaa kaitseliiduga, millest aga midagi välja ei tulnud.

Nüüd, viimasel ajal, aga kohaliste kaitseliidu tegelaste energilisel õhutusel nihkus asi nii kaugemale, et võidi ka siin panna alus kaitseliidu kompaniile kohaliku vallasekretäri hra Aali juhatusel. Tervelt 45 uut malevlast, nii noori kui ka vanu, andsid siin kindla kaitseliidu vandetõotuse, mille võttis vastu maleva pealik kapten Pek, kes enne seda neid oma kõnes kaitseliidu põhimõtete ja ülesannetega oli tutvustanud ja oma kohusetunnet isamaa ja rahva vastu käskis mitte lasta

B. ROSENHOLM,

TALLINN,

Pika ja Rataskaevu t. nurgal nr. 2

soovitab suuremal ja vähemal arvul

saage,	hingi,	
soome kirveid,	riive,	
peitleid,	haake,	
hõõvliraudu,	mööblisilte,	
haamreid,	naelu,	
tange,	kruvisid,	
puure,	polte ja	
klupesid,	mutreid,	
kruustange,	habeme-	} nuge
vindipuure,	tasku-	
spiraalpuure,	köögi- ja	
kiile,	laua-	
käsiuurmasin.,	juukselõikamis-	
rauasaage,	masinaid,	
ukse,	kalapüügitarbeid,	
mööbli- ja	uiskusid ja	
rippuvaid lukke,	soome tõukekelke.	

Kõige odavam ostukoht.

Londonis suure kuld-
aurahaga kroonitud.

Nõudke ainult tuntud
prov. H. Jürgens'i

bor-thymol seepi.

Kaubamärk „Pesev laps“.
Kõik sarnasused lükake ta-
gasi. Kõrgemas headuses
tualettseep: vistrikude, ted-
retähtede, päevituse, põle-
nud ja üleliigse higistamise
vastu. Teeb naha siledaks
ja valgeks. Müük apteeki-
des, rohu- ja teistes
paremates kauplustes.

kustuda. Peale selle lasti elada vab. val. ja kait-
seliidu kõrgemaid juhte — hr. sõjaministri ja
k.-l. ülemat.

Sooje sõnu ja soove ütles ka kohalik malev-
konna pealik hra Hansman.

Tseremoniist võttis osa ka kohalik orkester.
Peale seda jagati uutele malevlastele kätte püs-
sid ja anti juhtnõore nendega ümberkäimises,
hoidmises ja hoolekandes. Kaasatoodud kaitse-
liidu kirjandus omandati heameelega.

Rõõmsa meele ja heade muljetega lahutati lõ-
puks — soovides ja lubades alati energiliselt õp-
pustest osa võtta.

Ka pealtvaatajad olid sündmusest liigutatud
ja neid valdas vaimustus.

R. P.

Kaitseliiflased!

Kandke hoolt, et igaüks teie naaber, igaüks teie tuttav
ja igaüks teie ümbruskonnas telliks omale kaitseliidu
fäälekandja „**Kaitse Kodu!**“. Kaitseliidu aade peab
tungima igasse Eesfi külla, igasse Eesfi tallu ja igasse
Eesfi perekonda. „**Kaitse Kodu!**“ toimefus.

**Kõik tärklis
osaühisus**

«VIRU»

vabrikutest!

**Ainukene ajakohaselt
sisseseatud
tärklise-suurtööstus
Eestis.**

**Pakub oma vabrikutest Rakveres
ja Kadrinas siseturu jaoks:**

**puhast, kõrgeväärtus-
likku eksport-tärklisist.**

Peaesitaja:

A.-S.

**Rumberg, Tuberg & Ko,
Tallinnas.**

Suur-Kloostri tänn. nr. 22/18.

Kõnetraadid: 813, ja 245.

Telegrammiaadr.: Turum.

Kiri toimetusele.

Väga austatud
„Kaitse Kodu“ toimetusele.

Eksiaryvamiste ärahoidmiseks palun Eesti Vabadussõjas Langenud Kangelasi Mälestava Tartumaa Komitee nimel avaldada „Kaitse Kodus“ nr. 11 ilmunud kirjelduste: „Vabadussõjas langenud kangelaste mälestamise Tartumaa komitee tegevusest“ kohta järgmist:

1. Eesti Vabadussõjas Langenud Kangelasi Mälestava Tartumaa Komitee on asutatud mitte hiljuti, vaid juba 1920. aastal ja esimeheks on Tartu linnapea K. Luik.

Peale selle on küll veel olemas alles hiljuti asutatud sellenimeline komitee, mille tegevuspiirkond on ainult Tartu maakond, kuid kui auväärne kirjasaatja E. Ms. oleks vähegi teateid kontrollerinud, siis oleks ka eksitus olnud olemata.

2. Pauluse suruuaial asuv vabadussõjas langenute ühishaud on korda seatud mitte hiljuti asutatud komitee korraldusel, vaid Vabadussõjas Langenud Kangelasi Mälestava Tartumaa Komitee poolt, kuid mitte garnisoni suruuaed, sest viimases ei ole teatavasti ühtki vabadussõjas langenut maetud ja selle kordaseadmist korraldab juba harilikus korras kohalik garnisoni ülem.

Sügava lugupidamisega

K. Pahl,
Komitee sekretär.

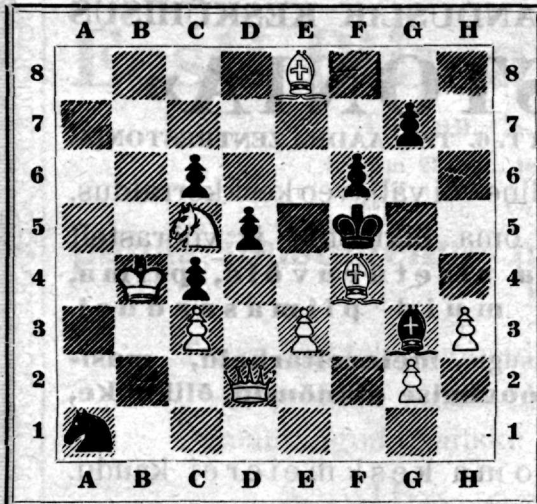
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 22.

Kokku seadnud M. Villemson (Pärnus). „Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Mustad : Kf5, Og3, Ra1, Ec4, c6, d5, f6 ja g7.
Valged : Kb4, Ld2, Oe8 ja f4, Rc5, Ec3, e3, g2 ja h3.
Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Ülaltoodud ülesande autor sai maikuul s. a. Tall. Saksa maleseltsi juubeli-probleemturniiril esimese auhinna.

Partii nr. 6.

Odamehe avang.

Mängitud Varssavis.

Valged.

Mustad.

S. Vinaver
(ilma Rg1).

H.

1. e2—e4,	e7—e5,
2. Of1—c4,	Of8—c5,
3. O—O,	Rg8—f6,
4. c2—c3,	Rb8—c6,
5. d2—d4!	e5 : d4,
6. e4—e5,	d7—d5,
7. e5 : f6,	d5 : c4,
8. Vf1—e1+	Ke8—f8,
9. Ld1—h5,	Oc5—d6,
10. f6 : g7+,	Kf8 : g7,
11. Oc1—h6+,	Kg7—g8,
12. Lh5—g5+,	Ld8 : g5,
13. Ve1—e8+,	Od6—f8,
14. Ve8 : f8 annab matt.	

Ülesande nr. 19 lahendus.

1. Vg7—g5,	d5—d4,
2. Vg5 : b5 ja	
3. Vb5—a5 annab matt.	
1. (Vg7—g5),	a4—a3,
2. Vg5—g3 jne.	
1. (Vg7—g5)	Ka7—a6,
2. Kc7—b8 jne.	
1. (Vg7—g5),	Ka7—a8
2. Kc7—b6 jne.	

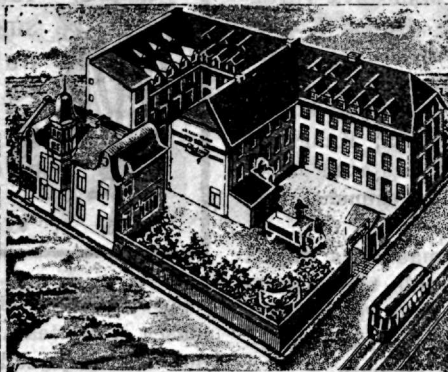
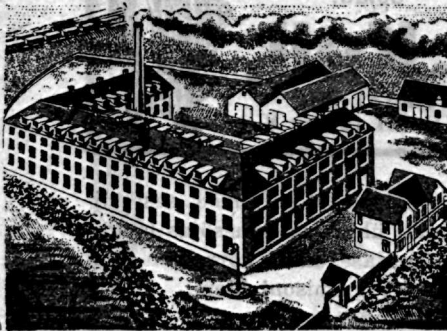
Õiged lahendused saatsid :

Boris Kerner ja V. Mitkenas (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud, A.-S.

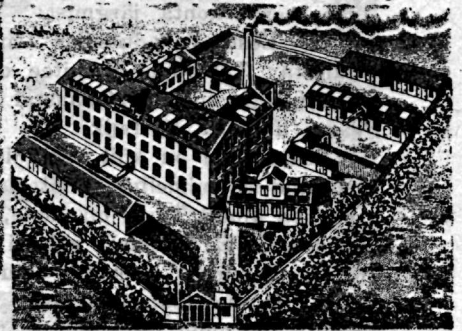
Tallinn.

Nahavabrik „Sakala“ Rakveres.

Saapavabrik „Estoking“ Tallinnas.

Nahavabrik „Eestimaa“ Tallinnas.

Kaitse-

Estoking
Tallinn

märk.

soovitab oma saapavabr. „Estoking“ jalanõusid, missugused on väljaspool võistlust oma nägususe, vastupidavuse kui hinnagi poolest.

PÕLLUMAJANDUSLIK KESKÜHISUS

«ESTONIA»

TALLINN, JAANI T. 6. TEL. AADR.: ZENTRESTONIA.

Eesti ühistegeline või väljaveo keskkorraldus.

O S T A B: oma liikmetelt ja võõrastelt eksport- ja siseturuvõid, piima, juustu ja muid piimasaadusi.

M Ü Ü B: igasugu meiereitarbeid, masinaid, piimaproovimise abinõusid, õlikooke, kliisid.

Varustab Tallinna värsket piimaga oma keskmeei kaudu.

Oma kauplustest Tallinnas:

- 1) Jaani t. 3. tel. 8-45.
- 2) Mürivahe t. 10, tel. 23-09.
- 3) Tarabella t. 28, tel. 28-79.
- 4) C. R. Jakobsoni t. 4, tel. 5-18.

soovitab: võid, piima, juustu, mune, vorste, sinke, liha, konserve jne.

Esimene
Tallinna Tuletiku Vabrik
A/S. JULIUS TRUMM & Ko.

Tallinn, Telefon nr. 9-04.
S. Pärnu mnt. nr. 82. Telegraafi aadr.: Trusand.

**Kõige suurem ja täielisem
tikuvabrik Eestis,**
valmistab kõige paremaid tikke sise-
kui ka välisturu jaoks.

Eesti Piimaühisuste Liit,

Tallinn, S. Kloostri t. 18,
telefon 22-40., telegr. aadr.: Tallinn, Pii,

on ainus

puhas ühistegeline piimaühisuste keskuhisus
Eestis.

Tema liigeteks võivad olla ainult piimaühingud.
Teda juhivad ainult piimaühingud.
Piimaühingud, kaitske ise oma huve.

**Saatke oma või ainult
piimaühisuste liidule.**

Raha maksmine kiire ja korralik.

A.-S. „KÜLMETUS’e”

eksport-tapamajad ja külmetushooned
algasid sügisest hooaega!

Eluslammaste vastuvõtmine algas 25. augustil s. a.!!!

Elussigade vastuvõtmine algab 8. septembril s. a.!!!

Baconi ja teiste kaupade müük välismaal korraldatakse
üle ilma kuulsa Ameerika firma „**Armour & Co.**“ kaudu!!!

Kooperatiivid ja põllupidajad saadavad sead
ja lambad otsekohe „Külmetuse” vabrikusse!!!

Kõige kõrgemad hinnad!!! Raha makstakse kohe välja!!!

Kõnetr. 21-12. Tallinn, Koppel A.-s. „KÜLMETUS“.

Linna kontor: kõnetr. 4-70, Merepuiestee nr. 12.

Ühistegevline
omafööstus.

Ühistegevline
omafööstus.

E.T.K. kilusid, sprotte, sardiine.

E.T.K. kohve } Põltsamaa tehastest.
E.T.K. veine }

**E.T.K. omafööstuse saadused on kodumaa näitustel saanud
30 kuld- ja hõbeauraha.**

Saadaval ühiskauplustes.

Pealadu
Eesti Tarvitajate Keskühisus Tallinnas.

ELEKTRO-KEEMIA-TÖÖSTUS

„URANIA“

Suurim oma erialal Eestis

Valmistab võistlemata headuses:

taskulambi patareisid: „Urania“ ja „Urania-Ekstra“

elemente, kuivi ja märgi

anoodipatareisid: sädetelefonile ja telegraafile,

ja igasuguseid elemente ja patareisid erinõuetele vastavalt

Tallinnas, S. Pärnu m. 16, tel. 21-86

Telegrammid: „Urania“ Code: Rudolf Mosse

M. LAJUS'e

TEE

Aroma

Mikado

India roos

Hiina roos

Maitske meie uut sorti:

Nr. 99 Tseiloni tee.

Igalpool saadaval.

**Gummitemplite-
ja graveerimisestööstus**

„PERFECT“

Tallinnas, Nunne tän. 8, tel. 20-16.

Metallipressimine, treimine, mootor- ja jalgrataste parandamine.

Kirjalikud tellimised täidetakse ruttu ja korralikult.

Krohvmatte

alati saada soovitava arvul, hinnaga 6.50 ja 7.— mk. ruutarssin.

Tallinn, Viljandi tän. 9, tel. 8-63.

P. M. Prick.

Eesti-Poola Petrooleumi-Ühisus „EESTIPOLMIN”

Poola riigi naftasaaduste vabrikute peaesitus Eestis.

Soovitab esimesest allikast õige odavate hindadega
kõiksugu naftasaadusi sisternides ja vaatides, nagu:

**mootorinaftat, bensiini, petrooleumi, masina-, moor-
tori-, automobiili- ja tsilindriõlisid ja teisi naftasaadusi.**

Firmal on oma osakonnad Tartus, Pärnus ja Viljandis.

Tallinn, Vene tän. 11-a, kõnetr. 14-95, 15-64.

Laialt tuntud ja lugupeetud

paberossid:

„Sultan“	20 tk. 50 mk.
„Eva“	20 tk. 35 mk.
„Dollar“	20 tk. 25 mk.
„Jlu“	20 tk. 25 mk.
„Luik“	20 tk. 15 mk.
„Sport“	20 tk. 15 mk.
„Tore“	20 tk. 15 mk.
„Radio“	20 tk. 15 mk.

tubakad:

„Delhi Privat“	1/8 t 150 mk.
„Delhi Extra“	1/8 t 125 mk.
„Delhi 800“	1/8 t 100 mk.
„Delhi 640“	1/8 t 80 mk.
„Tulus“	1/8 t 65 mk.
„Pöder“ ja „Ottoman“	1/8 t 50 mk.
„Hirv“, „Karu“ ja „Kaamel“	1/8 t 37.50 mk.
„Laev“	1/8 t 30 mk.

o/ü „Tubak“.

**Oktsia-selts
Tallinna
Kõievabrik**

John Carri pärijad

Kopli tän. 19. Tel: 12-79

Soovitab ladust
ja tellimiste peale
kõiksugu:

**kõisa, nõõre,
trosse.**

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

(Peterburist).

Tallinn, Lühikejalg nr. 6, kõnetraat 30-89.

Uuemad uudised Londonist !

Kavatsedes vastu tulla igale tellijale aja-
nõuete kohaselt, olen oma riietetagavara täien-
danud suure valiku moodsate mustritega. Et
riide otseteed Inglismaalt tellin, siis on hin-
nad minu äris väga soodsad. Seejuures
püüan rõhku panna just riide headuse peale
ja tellin riiet ainult kuulsatelt Inglise fir-
madelt, talitades Inglise vanasõna järele:
„Ma ei ole mitte nii rikas, et odavasti rii-
tuda võiksin.“ Minu äris töötavad ainult
väljaotsitud, vilunud tööjõud, mille tõttu ka
kõige nõudlikuma tellija võin rahuldada.
Minu töö kiidab iseennast, seda teab kogu
Tallinn ja terve Eesti.

Austusega

M. Johanson.

**Tallinna
Karastusjookide
Osaühisus**

(Firma Viktor Auster)

Tallinn S. Kloostri 18. Tel. 17-52.

Sai hiljuti Tartus üleilm. karskuse-
kongressi puhul peetud näitusel
oma saaduste headuse eest
esimese auhinna.

Soovitab suurel ja väikesel hulgal
iseäranis limonaditehastele

naturaal-marjamahlu,

**siirupit, likööri, jäätise jne. valmis-
tamiseks essentse, Mag. Kurroti
ja cand. chem. A. Benksoni labo-
ratooriumist söehapet.**

Tuletikuvabrik „Phönix”

Viljandis

(Omanik Ed. Pohl).

Kõige suurem ja uuem sisseseade Eestis.

Toodang 12.500.000 toosi kuus.

Pealadu ja kontor:

Tallinn, Valli uulits 4, kõnetr. 20-64.

Telegrammi aadress: **Epohl — Tallinn.**

Kirja-aadress: Tallinn, Postkast nr. 138.

The „Phönix”

Matchwerks,

Viljandi, Estonia.

The largest & most modern Plant in Esthonia.

Production 12.500.000 boxes per month

Head Office & Stores:

Tallinn, Valli uulits 4. Telephone: 20-64.

Telegrams: **Epohl — Tallinn.** Letters: Post Box 138.